

Technická univerzita v Liberci
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra: dějepis
Studijní program: 2. stupeň
Kombinace: dějepis – německý jazyk

CARL KOSTKA – LIBERECKÝ STAROSTA

CARL KOSTKA – THE MAYOR OF LIBEREC

CARL KOSTKA – DER BÜRGERMEISTER
VON REICHENBERG

Diplomová práce: 02-FP-KAD- 113

Autor:
Kateřina FEŘTOVÁ

Podpis:

Kateřina Feřtová

Adresa:
Řadová 433
463 03, Stráž nad Nisou

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Robert Kvaček CSc.
Konzultant:

UNIVERZITNÍ KNIHOVNA
TECHNICKÉ UNIVERZITY V LIBERCI

3146070609

Počet

stran	slov	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
79	-	3	-	1	4

V Liberci dne: 7.1.2004

Katedra: dějepisu

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(pro magisterský studijní program)

pro (diplomant) Kateřina FERŤOVÁ
adresa: Řadová 433, 463 03 Stráž nad Nisou
obor (kombinace): dějepis – německý jazyk
Název DP: Carl Kostka – liberecký starosta
Název DP v angličtině: Carl Kostka – the mayor of Liberec

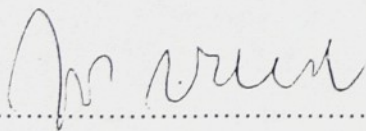
Vedoucí práce: Prof. PhDr. Robert Kvaček, Csc.

Konzultant:

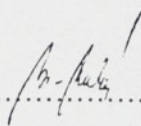
Termín odevzdání: 15. 5. 2003

Pozn. Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 25.4.2002

děkan

vedoucí katedry

Převzal (diplomant): FERŤOVÁ KATEŘINA

Datum: 23. 05. 2002

Podpis: Kateřina Ferťová

Práce by měla být koncipována jako příspěvek k biografii Carla Kostky, v úvodní části se však musí zabývat Kostkovým působením do konce 20. let. Hodnota osobitého příspěvku bude dána podrobnou pozorností k létům Kostkovy činnosti v čele správy Liberce. Práce bude závažná pro další poznávání vnitřní situace v německém politickém táboře a života Liberce ve 30. letech. Kostka hodně znamenal i pro německo-české vztahy, zaslouží si zájem historie.

Seznam pramenů a literatury:

viz příloha

Prohlášení o původnosti práce:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a že jsem uvedla veškerou použitou literaturu.

V Liberci dne: 7.1.2004

Kateřina Feřtová

Kateřina Feřtová

Prohlášení k využívání výsledků DP:

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 o právu autorském zejména § 60 (školní dílo).

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé diplomové práce a prohlašuji, že **souhlasím** s případným užitím mé diplomové práce (prodej, zapůjčení, kopírování, apod.).

Jsem si vědoma toho, že: užít své diplomové práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem TUL, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených univerzitou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše). Diplomová práce je majetkem školy, s diplomovou prací nelze bez svolení školy disponovat.

Beru na vědomí, že po pěti letech si mohu diplomovou práci vyžádat v Univerzitní knihovně Technické univerzity v Liberci, kde bude uložena.

Autor:

Kateřina FEŘTOVÁ

Podpis:

Kateřina Feřtová

Adresa:

Řadová 433

Datum: 7.1. 2004

463 03, Stráž nad Nisou

Poděkování

Vedoucímu práce Prof. PhDr. Robertu Kvačkovi CSc. děkuji za podnětné připomínky a informace, související s obsahem práce. Dík náleží také zaměstnancům Státního okresního archivu Liberec za pomoc při vyhledávání materiálů a za jejich vstřícnost. V neposlední řadě děkuji všem, bez nichž bych tuto práci nedokončila.

Resumé

Práce se zabývá Kostkovým působením v Obchodní a živnostenské komoře v letech 1896 až 1929. Sleduje vývoj jeho politických názorů po roce 1918. S činností Carla Kostky je spojeno město Liberec. Práce vychází z jeho působení v čele správy Liberce od roku 1929. Zachycuje i vývoj německo – českých vztahů v Liberci.

Summary

The diploma thesis maps Kostka's funktion in The Merchant and Craft Chamber in Liberec from 1896 to 1929. This work watches the evolution of his politics opinions after 1918. The person of Carl Kostka is joined with Liberec. It goes out of his work for the administration of this city. This work describes the evolution of german-czech relations since 1918 to 1938.

Zusammenfassung

Die Diplomarbeit befasst sich mit der Arbeit von Carl Kostka in der Handels- und Gewerbekammer Reichenberg von 1896 bis 1929. Sie zeigt die Entwicklung seiner politischen Meinungen seit dem Jahre 1918. Mit seiner Arbeit ist die Stadt Reichenberg verbunden. Seit 1929 geht diese Arbeit von Kostkas Tätigkeit in der Verwaltung der Stadt Reichenberg aus. In der Arbeit findet man auch die Entwicklung von deutsch – tschechischen Beziehungen in Reichenberg.

Seznam zkratk:

BdL -	Svaz zemědělců
ČSR -	Československá republika
DAWG -	Německé pracovní a volební souručenství
DCV -	Německá křesťansko-sociální strana lidová
DDFP -	Německá demokratická svobodomyšlná strana
DNP -	Německá nacionální strana
DNSAP -	Německá nacionálně socialistická strana
OŽK -	Obchodní a živnostenská komora
SHF -	Sudetoněmecká vlastenecká fronta
SdP -	Sudetoněmecká strana

Obsah

Úvod	1
1. Kostka v době mládí a zrání	3
2. Kostka v OŽK	4
3. Kostka politikem	11
3.1 Kostka jako poslanec	12
3.2 Kostka jako senátor	19
4. Do čela Liberce	24
5. V čele Liberce	27
5.1 1929 – 1934	29
5.2 1935 – 1938	51
Závěr	68
Seznam pramenů a literatury	71
Seznam příloh	80
Přílohy	

Úvod

Práce se snaží zachytit vývoj osobnosti libereckého starosty Carla Kostky od roku 1896. Zabývá se Kostkovým působením v Obchodní a živnostenské komoře, v parlamentu a v čele správy Liberce. S působením v Obchodní a živnostenské komoře se pojí další Kostkovy hospodářské aktivity. Kostkově činnosti ve správě Liberce je věnována důkladná pozornost. Stranou nezůstává ani Kostkova obětavá práce pro liberecké občany. S Kostkovým politickým postavením souvisí také vývoj politických a národnostních vztahů v Liberci, jejich postupné zhoršování ve 30. letech.

Práce si klade za cíl objasnit Kostkův postoj k Henleinově Sudetoněmecké vlastenecké frontě, později Sudetoněmecké straně. Cílem práce je vyvrátit tvrzení o Kostkově smrti v roce 1938 a podat důkazy o jeho životě po odchodu z Liberce do Prahy.

Carl Kostka se v literatuře objevuje velmi sporadicky. Většina publikací se o něm jen letmo zmíní, nikdy mu není věnována náležitá pozornost.

Práce proto vychází především z novinových článků, z fondů SOKA Liberec – Správa města, Evidence obyvatel, fondů OŽK – a z publikací vydávaných Hospodářskou komorou. Nalézt jakoukoli zmínku o osobě libereckého starosty bylo mnohdy velmi obtížné a vyžadovalo velkou trpělivost.

Informace o Kostkově politickém smýšlení vycházejí z jeho předvolebních a parlamentních projevů. Poslanecké a

senátorské projevy byly publikovány v dobovém tisku, nebo jsou zaznamenány ve stenografických protokolech Poslanecké sněmovny a Senátu. Tyto protokoly jsou zveřejněny na oficiálních internetových stránkách Parlamentu ČR.

1. Kostka v době mládí a zrání

Carl Kostka se narodil 5. května 1870 v Mimoní, spadající do politického okresu Česká Lípa, ve středostavovské rodině ředitele měšťanské školy Franze Kostky a jeho ženy Antonie Kostkové, rozené Baumannové. Měl tedy finanční i rodinné zázemí, aby mohl studovat. Po maturitě na gymnáziu v České Lípě r.1888 nastoupil ke studiu práv na německé univerzitě v Praze, které ukončil r. 1892 absolutoriem po složení tří státních zkoušek.

Po ukončení studia na právnické fakultě působil dva roky u okresního obchodního soudu v České Lípě. V České Lípě se 15. června 1897 oženil Kostka s Luisou Würth von Hartmühl. V březnu roku 1898 se stal otcem dcery Hedwigy. Syna se Kostka dočkal až roku 1906, kdy se 16. prosince narodil Friedrich Karl.

2. Kostka v OŽK

Od ledna roku 1896 začal pracovat, na základě souhlasu komory ze zasedání 18. září 1895 daného presidiu, u liberecké Obchodní a živnostenské komory jako koncipient. Vedl si úspěšně, problematice a úkolům komory brzy porozuměl, a tak postupoval ve funkcích a odpovědnosti. Roku 1904 se stal zástupcem sekretáře, poté roku 1906 tajemníkem komory a o jedenáct let později mu byla presidiem komory svěřena funkce prvního vedoucího tajemníka.

Vedle toho působil jako učitel práva na Institutu pro podporu živností a na Státní průmyslové škole¹. Obchodní a živnostenská komora vydávala po celá desetiletí řadu odborných článků, zabývajících se průmyslem i hospodářskými a sociálně-politickými otázkami domácí práce, statě a materiály byly každoročně zveřejňovány v protokolech liberecké Obchodní a živnostenské komory. Autorsky se prosazovali obzvláště referenti komory Dr. z Tayenthalu a Kostka², který během svého dlouholetého působení v komoře napsal řadu studií, referátů, odborných statí. Z doby, kdy byl ještě zaměstnán jako koncipient Obchodní a živnostenské komory v Liberci, pochází vědecká stať *Die Heimarbeit in der Hohlglasindustrie*

¹ Hantschel, F.: Heimatkunde des politischen Bezirkes B.-Leipa. B. Leipa 1911, S. 611

² Liebig, Th.: Obchodní a živnostenská komora v Liberci. Přehled jejího oboru působnosti a jejích zařízení. Liberec 1938, s.47

*Nordböhmens*³, obsahující nejen historii sklářství severních Čech, ale i současný stav průmyslu v pohraničí – sklářské organizace, jejich předpisy, nemocenské pojištění apod. Mezi Kostkovy další studie patří : *Industrie, Handel und Gewerbe*, kterou Kostka napsal pro Hantschelovu českolipskou vlastivědu, vydanou roku 1911 v České Lípě; dále *Ergebnisse der Hohlperlengenossenschaft, Regelung der Arbeitsvermittlung, Reform der Gewerbeordnung, Regelung der Heimarbeit* a přehledná práce *Nordböhmen*⁴, vztahující se na území, čítající 30 politických a 69 daňových okresů, spadajících pod libereckou Obchodní a živnostenskou komoru. Kostka v ní zachytil hospodářské poměry na tomto území a současně analyzoval sociální poměry mezi lidmi, citlivě přihlížel k poloze oblasti a soudobé situaci v zemi. Cenná byla také i jeho základní stať o potravinářské statistice *Die Organisierung der Statistik über Lebensmittelpreise*, vzniklá na základě usnesení konference sekretářů obchodních a živnostenských komor v Brně 11. listopadu 1909. Obchodní a živnostenskou komorou byla vydána roku 1911. Obsahuje dva textové oddíly i tabulky a koncepty pro vedení statistik, které měly sloužit zaměstnancům obchodních a živnostenských komor. V první „obecné“ části práce se Kostka zabýval cenami potravin a různými hospodářskými propočty; ve druhé

³ Kostka, C: Die Heimarbeit in der Hohlglasindustrie Nordböhmens. Reichenberg, 19(?)

⁴ Kostka, C: Nordböhmen. Verein für Sozialpolitik. S. 212 – 260. Bez roku vydání, ale je uvedeno, že studii sepsal koncipient OŽK, musela tedy vzniknout v rozmezí let 1896 – 1916.

„zvláštní“ části rozdělil potraviny do třinácti základních skupin, aby byla zřejmá jejich členitost a uplatňování. Kostka spojil nadlouho svůj život s komorou, vyrostl ve vedoucího pracovníka. Dlouholeté působení v liberecké Obchodní a živnostenské komoře Kostka přerušil až v Československu, po zvolení do Národní shromáždění. Komora mu dala dovolenou, aby se mohl věnovat funkci poslance. Komora musela ostatně už vyslovit souhlas, aby Kostka mohl přijmout mandát, jak to vyžadovala služební pragmatika, datující se od roku 1906. Šlo ovšem pouze o fakt formální, v demokratickém státě nemohl být Kostkovi souhlas odepřen. Také během výkonu poslaneckého mandátu udržoval Kostka čilé styky s komorou. Jako poslanec se mohl jistě lépe orientovat v politických souvislostech ekonomiky; zvláštní pozornost Kostka věnoval živnostenským skupinám, sdruženým v Obchodní a živnostenské komoře.

Je zajímavé, jak si komora Kostkova mandátu cenila, projevovalo se to mimo jiné v jeho platové situaci. Reakcí na zvolení Kostky do poslanecké sněmovny byl návrh finančního výboru na třetím zasedání správní rady Obchodní a živnostenské komory v Liberci 5. června 1920, aby se plat tajemníka Kostky, tedy plat posledního stupně II. hodnostní třídy, zvýšil o 100 %, ale zároveň, aby se upustilo od drahotného přídatku, neboť stát uhradí jeho výlohy. O něco později navrhla správní rada, aby byl Kostkovi od 1. ledna 1922 přiznán plat v plné výši, tedy 23.000 K, který mu byl komorou snížen 1. května 1921 na polovinu s ohledem na zvýšení poslaneckého příjmu. Ještě

během poslaneckého období měl Kostka 1. října 1922 postoupit do prvního stupně I. hodnostní třídy; toto finanční povýšení bylo realizováno i proto, že stejný postup byl uplatňován u poslanců, kteří byli státními úředníky. Správní rada liberecké Obchodní a živnostenské komory ponechala Kostkovi nárok na povýšení dle příslušných ustanovení, platných pro úředníky komory, jelikož podle ústavy Československé republiky měli státní zaměstnanci zvolení do Národního shromáždění stejné právo na postup, jaký jim úředně příslušel, i když v instituci soustavně nepůsobili. Kostka se mohl v listopadu 1925 – kdy přestal být poslancem – vrátit do služeb komory, a to do stejné funkce tajemníka. Presidium to jen vřele přivítalo. Pro komoru přestal na plný úvazek pracovat 31. prosince 1929 a stal se pouze korespondujícím členem správní komise, na jejíchž jednáních se nadále aktivně podílel. Oficiálně se s Kostkou zástupci komory rozloučili již 6. prosince 1929 na plenárním zasedání správní komise Obchodní a živnostenské komory. Při této příležitosti pronesl prezident komory Theodor Liebig Kostkovo laudatio za práci v komoře.⁵ Liebig končil slovy, že pokud se mají dnes

⁵ Mimo jiné Theodor Liebig zdůraznil: *Wenn wir, betonte Liebig, einen Zug in seinem Schaffen als besonders kennzeichnend hervorheben wollen, so ist dies seine scharf ausgeprägte initiative Richtung und sein gesunder Optimismus, mit dem er sich auch an schwierigste, dem Kleinmütigen als unlösbar erscheinende aufgaben ruhig heranwagte.*

Handels- und Gewerbekammer in Reichenberg In: Reichenberger Zeitung. 70 Jhg., Beilage zu Nr. 288, 6. 12. 1929, S. 2

rozloučit s Kostkou a poděkovat mu za jeho působení, tak zároveň se žádostí, aby i nadále spolupracoval s tímto hospodářským ústavem. Pouto mezi ním a komorou mělo trvat. Působivé měly být i další spoje, které Kostka reprezentoval novými funkcemi – postavením libereckého starosty a senátora. Kostka se například účastnil jednání správní komise o rozpočtu Ústavu pro zvelebování živností 19. listopadu 1930, kdy ve své řeči připomněl, že také u obcí by se měla objasnit otázka budoucího rozdělení nákladů. Považoval za zcela vyloučené snížení daně z obratu, protože v důsledku daňového dopadu hospodářské krize se obával během následujících let citelného sražení základu dávek. Uvedl, že pokud se teď sníží daně, pak se stejně ve velmi krátké době a sice o velké procento budou muset zvýšit. Toto konání způsobí v zahraničí i uvnitř státu velmi nepříznivý dojem, než prozatímní zachování současné dávky s vyhlídkou pozdějšího snížení, dokud se situace více nevyjasní⁶.

Od ledna 1931 pobíral Kostka penzi, jenž čítala přibližně 106.000 korun hrubého ročně a roku 1935 mu byla částka na vlastní žádost snížena na 102.000 korun hrubého.

Svou veřejnou činnost zahájil Kostka jako předseda spolku výrobců umělých květin⁷, zřejmě se jím stal ještě mladý, pro už projevené organizační schopnosti. Psal do

⁶ Sitzungs-Protokolle der Reichenberger Handels- und Gewerbekammer vom Jahre 1930. Verlag der Handels- und Gewerbekammer, Reichenberg 1931, S.508.

⁷ Kolář, Fr. a kol.: Politická elita meziválečného Československa. Kdo byl kdo 1918 – 1938. Praha 1998, s.131

časopisů a novin. Kromě referátů pro komoru zveřejňoval své články v Bachmannových novinách Deutsche Arbeit, o hospodářských problémech, ale také příspěvky literární. Podílel se i na práci o českolipské vlastivědě⁸, byl i jinak aktivní v hospodářské sféře. Pomáhal při organizování sklářského průmyslu na Jablonecku a Novoborsku. Zasloužil se o vznik, sjednocení a vývoj určitých průmyslových družstev, zejména šlo o Družstvo řemeslných sklářů v Novém Boru a Kamenickém Šenově. Angažoval se nejen ve sklářském, ale i v chemickém průmyslu, pro který vedl obchodně politické referáty. Staral se o kulturní rozvoj, stal se také jedním ze zakládajících členů spolku pro založení ústřední Německé knihovny (Verein Bücherei der Deutschen), který vznikl 26. května 1923, i když bylo jeho založení povoleno už o jedenáct měsíců dříve. K otevření Německé knihovny v Liberci došlo 30. června 1924. Kostka byl do roku 1925 předsedou Německé vědecké společnosti v Liberci (Deutsche wissenschaftliche Gesellschaft), působící v letech 1904 až 1939⁹. Dlouhá léta řídil školní oddělení péče o „válečné poškozence“, jejichž zájmy hájil posléze i na půdě Národního shromáždění při projednávání příslušných zákonů. Citlivá otázka „poškozenců“ přitahovala dlouho pozornost publicistickou a

⁸ Reichenberger Zeitung. 70 Jhg., Beilage zu Nr. 117, 17. 5. 1929, S. 1

⁹ Míšková, A.: Vývoj německých libereckých vědeckých a vlastivědných institucí a jejich archivních fondů (1925 – 1945). In: Sborník Severočeského muzea, Historia 11, Liberec, 1993, s. 33 = 46

politickou a Kostkovo angažování v ní činilo jeho osobnost obecně známější a získávalo mu sympatie těch, které válka a jejich finanční přispívání na ni připravily o určitý díl majetku.

3. Kostka politikem

Kostkův zájem o veřejný život souvisel jistě i s jeho smýšlením, politickým a ideovým. Politika ho nepochybně interesovala a přitahovala, i když nikoliv hned aktivně, alespoň o tom nic určitého nevíme. Z jeho publicistiky se dá usuzovat na brzké liberální smýšlení, jemuž nechyběl ani smysl pro sociální problémy. Kostka se nepochybně cítil pevně národně zakotven, měl citový vztah k rodnému kraji a k celému severočeskému pohraničí. Jeho přechod do nového, československého státu nepřijal jistě po roce 1918 snadno, patřil profesně i intelektuálně do prostředí, které poválečnou dobu cítilo a prožívalo jako nevykrystalizovanou, přechodnou. Po saint-germaieské mírové smlouvě s Rakouskem v září 1919 už ale bylo zřejmé, že Československu zůstanou českomoravské pohraniční kraje. Sudetoněmecká politika se začala rychle přizpůsobovat situaci, což se projevilo v ustanovení stran. V této chvíli vstupoval naplno do politiky i Kostka. Cítil to jako osobní příležitost a chápal to jako potřebu. Považoval se za dostatečně zralého a zároveň schopného k politickému uplatnění.

Necelý rok po ukončení první světové války se Kostka podílel na založení Německé demokratické svobodomyslné strany (DDFP), která vznikla sloučením dvou předválečných málo významných stran : Německé pokrokové strany (Deutsche Fortschrittspartei) a Německé demokratické strany (Deutsche demokratische Partei).

Členy DDFP byli převážně lidé z intelektuálních vrstev, kteří věřili, že strana může slučovat demokraticky smýšlející Němce.

3.1 Kostka jako poslanec

Národnostně také měli v programu požadavek autonomie, jako všechny německé strany. Odrazilo se to i na její předvolební kampani, probíhající před parlamentními volbami v dubnu 1920, kdy Kostka kandidoval za mladoboleslavský politický okres. Vystupoval na předvolebních shromážděních strany ve svém volebním obvodu i jinde. Mluvil především o některých důležitých hospodářských otázkách a stanoviscích, jaké prosazovala DDFP. Vycházel z celosvětového poválečného nedostatku zboží, argumentoval statistickými údaji. Zdůrazňoval, že Československo životně potřebuje německý průmysl, živnosti a obchod. Poválečné potíže mohou být, pokud vůbec, řešeny také spoluprací německé činnorodé energie, dovedností a znalostí. Německá pracovní síla musí v tomto státě patřit k základním hospodářským pilířům. Vláda si to však plně neuvědomuje, nerespektuje to. Podle Kostky podkopávala participaci na státu. Ta měla mít ovšem podobu autonomie, a té se vládní místa po zkušenostech z let 1918 – 1919 obávala. Neviděla v ní upevnění státu, ale nebezpečí pro jeho existenci.

Na předvolebních setkáních hrála důležitou roli také otázka válečných půjček, které byly během první světové války vypsány celkem osmkrát, aby Rakousko-Uhersko

získalo finanční prostředky k vedení války. Do takového podporování války se zapojili hlavně Němci, věřící ve vítězství. O to větší bylo jejich rozčarování, když válka skončila fiaskem. Pro nemajetné Němce znamenala i hospodářský šok, jelikož ČSR obstavilo roku 1919 válečné půjčky. Jejich budoucnost proto budila nemalý rozruch mezi německým obyvatelstvem. Jen v Liberci se dohromady na válečných půjčkách vybralo 11,280.000 korun¹⁰. Podle Kostky mělo DDFP dosáhnout kompenzace. Slibovaly to i jiné německé strany. Bylo to vděčné volební heslo.

Na Kostkova předvolební shromáždění přicházeli i protivníci, zástupci jiných politických stran¹¹. Kostka se diskusí a slovních střetů s nimi neobával, uměl jiným názorům čelit a své argumentačně prosazovat. „Lidovým“ řečníkem ale nebyl, vybíral si témata, která zajímala spíše střední vrstvy a intelektuální obecnost. Nejsilnější byl v hospodářské problematice.

DDFP byla celostátně malou stranou, neměla mnoho stoupenců. Kostka byl zvolen do poslanecké sněmovny ve druhém skrutiniu. Působil v ní společně s dalším významným představitelem strany, univerzitním profesorem Brunem Kafkou. Oba se zúčastnili zahajovací schůze Národního shromáždění, která se konala 26. května 1920. Složili přitom poslanecký slib. O den později byl na

¹⁰ Lug, V.: Die Stadt Reichenberg im Weltkrieg. Reichenberg 1930, S. 42 – 43

¹¹ Von der Deutsch-demokratischen Freiheitspartei. In: Reichenberger Zeitung. 61. Jhg., Nr. 87, 16.4.1920, S.2

společné schůzi obou komor zvolen prezidentem Československa Tomáš Garrigue Masaryk. Když Masaryk vstupoval do sněmovny, opustili všichni němečtí poslanci, kromě sociálních demokratů, na výzvu Lodgmana von Auen parlament, protože je Masaryk jednou označil za přistěhovalce a kolonisty. Také Kostka odešel. V pojetí iniciátorů akce šlo o protest nejen proti Masarykovi, ale především proti samotnému československému státu. Na něj se ovšem Kostka díval už realističtěji, než třeba Lodgman. Ten také, a jeho strana, prosadili vytvoření sjednoceného Německého parlamentního svazu. Usilovali vůbec o zcela jednotné vystupování svazu, které by DNP vedla v duchu programu autonomie, důsledně opozičně, ba nepřátelsky vůči Československu. Takovou „železnou“ jednotu se jí prosadit nepodařilo. Parlamentní svaz vznikl ovšem bez nejsilnější německé strany, Sociálně demokratické strany dělnické. DDFP do něj vstoupila a v podstatě se podřídila jeho vedoucí síle. Neodvážila se existovat „sama“ v parlamentu a hlavní myšlenky Svazu jí vlastně zatím byly blízké. DDFP reprezentoval především Kafka. Německý parlamentní svaz se v červnu 1920 zapojil do diskusí o válečných půjčkách, které probíhaly nejen na parlamentní půdě, ale také v tisku. V parlamentu se pro zachování a proplacení válečných půjček vyslovil právě Kostka, který označoval válečné půjčky za přeměněné bankovky. Vystupoval proti uskutečnění jejich anulační předlohy. Jako poslanec byl 10. června 1920 zvolen do parlamentního výboru pro průmysl, živnost a obchod a do výboru sociálně-politického. Mohl zde uplatňovat své znalosti, rozhled a

politické i profesní kontakty. Vynikal zvláště v proslovech týkajících se hospodářských otázek a problémů státního rozpočtu, při kterých hojně využíval také znalostí a zkušenosti, jež načerpal za dobu svého dosavadního působení v liberecké obchodní komoře. Patřil k opozici, a tak kritizoval vládu a její návrhy a rozhodnutí. Na ně ovšem vláda vliv prakticky neměla. Zvláště se vyslovoval proti nekontrolovatelným bankovním úvěrům ztrátovým podnikům.

Kostkova politická strana si uvědomovala, že „německé“ oblasti zůstanou součástí ČSR. Proto se na sjezdu DDFP v Brně 3. – 5. července 1920 začaly projevovat názory, prosazující „pozitivní“ politiku: mělo by se využít začínající poválečné prosperity, nezatěžovat se příliš národnostními spory. Z požadavku autonomie strana neslevovala, ale byl už hlavně agitační. DDFP také kritizovala zahraniční politiku státu. Příliš se podle ní přiblížila Francii, více by se měla zaměřit na sousední nástupce Rakouska-Uherska. Československo přitom ovšem uzavřelo v roce 1921 s Rakouskem smlouvu a v dalším roce se finančně podílelo na jeho sanaci. Strana to zaznamenala, ale nijak zvlášť to neoceňovala, ani pro svůj dosavadní kurs oceňovat nemohla. Parlamentní svaz se i tak rozvolňoval. „Jednomyslnost“ se už opouštěla.

Rok 1921 byl však ještě poznamenán národnostními konflikty. V Ústí nad Labem došlo počátkem srpna ke srážce bývalých legionářů s Němci. Češi žádali vládu o ochranu a ta reagovala zesílením bezpečnostních opatření. Proti takovému jednání vznesla premiérovi Černému protest

sudetoněmecká parlamentní delegace, vedená Lodgmanem, v níž byl také Kostka. Národnostní problematice se opoziční Kostka věnoval také kritikou školského zákona. Vystoupil s ní v parlamentu v červnu 1922. Školský zákon prohlásil za „protiněmecký“, rušil německé třídy někde i tam, kde k tomu nebyly důvody podle počtu obyvatelstva. Pracoval se statistikou, a i když zjednodušoval a slovně vyostřoval, nepochybně přinesl i potvrzující argumenty. Opatření ministra školství z roku 1923 byla podle Kostky značně předčasná. Omezení nebo dokonce zrušení některých oborů na středních odborných školách, by mělo za následek úpadek značného počtu oborů, které jsou pýchou celého státu, dělnictva a průmyslu. Československo bylo vývozním státem, tak proč rozpouštět nebo omezovat školy, zabývající se výukou tkalcovství, sklářství a jiných odvětví průmyslu, jaké jsou světoznámé? Kostka zdůrazňoval i nutnost zřízení vysoké školy obchodní v Ústí nad Labem, vysoké školy báňské a vybudování služby pro podporu živností.

K tématice státního rozpočtu se Kostka kriticky vrátil v listopadu 1922. Zdálo se mu, že stát příliš plýtvá penězi, a že by měl být lacinější. To ostatně žádali i někteří čeští poslanci, dokonce sám Kramář.

V dubnu 1923 mluvil o situaci obchodu, především zahraničního. Na něm byl totiž značně závislý lehký průmysl v pohraničí. Kostka odmítal dívat se na něj národnostně. Mířil tím nejen do vládních řad – chtěl pro existenci odvětví jistou podporu – ale také na ty sudetoněmecké strany, které vše stále ještě posuzovaly

nacionálně, i hospodářský život. Už před rokem řekl německým podnikatelům na Moravě: „*Budou-li Němci ve státě stát na stanovisku iredenty, pak není možná žádná hospodářská a politická práce. Dnes nelze v žádném směru spoléhat na Němce z říše.*“¹² Kostkovy parlamentní projevy o hospodářských problémech se začaly nelíbit i některým německým nacionálním poslancům. V prosinci 1923 na něj zaútočili výkřiky, že hájí židovský kapitál, a že projevuje přílišnou loajalitu k Československu. To už delší dobu neexistoval poslanecký sudetoněmecký Parlamentní svaz. Rozpadl se koncem roku 1922, kdy už obě „negativistické“ strany nemohly ostatní členy přimět, aby byli stejně „bojovní“. Vytvořily si vlastní Bojové souručenství. DDFP je nenásledovala, neodpovídalo by to sociálním zájmům vrstev, které chtěli zastupovat – měla jich za sebou jen část.

Po rozpadu Německého parlamentního svazu vznikl 29. října 1923 hlavně z iniciativy agrárníků nový blok, Německé pracovní souručenství (Deutsche Arbeitsgemeinschaft). Vstoupili do něj s Německou křesťansko-sociální stranou lidovou, DDFP a Německou živnostenskou stranou. Zde zůstávala samostatnost politických směrů nedotčena. Pracovní souručenství nadále usilovalo o získání národní samosprávy, ale tentokrát pouze díky parlamentní činnosti. Příklon DDFP na stranu aktivismu byl patrný na karlovarském sjezdu v říjnu 1924, kde Kafka navrhl, aby se po příštích volbách podíleli Němci

¹² César, J. – Černý, B.: *Politika německých buržoazních stran v Československu 1918 – 1938. Díl I. (1918 – 1929)*. Praha 1962, s. 311

na vládě a odsoudil radikály a jejich činy. V předvolebním období vznikl Deutschpolitisches Arbeitsamt, koordinační orgán německé politiky. Strany zde měly řešit jejich spory. Předchůdcem Deutschpolitisches Arbeitsamt byla Deutschpolitische Arbeitsstelle, jejíž zástupci se účastnili mnoha mezinárodních akcí a konferencí, na kterých se diskutovalo o menšinách, jejich postavení a právech. Jedné takové konference se v srpnu 1924 ve Vídni účastnil i Carl Kostka.

Před parlamentními volbami r. 1925 se DDFP rozešla s aktivistickými stranami, protože se jí nepodařilo s žádnou z nich uzavřít volební dohodu, která by jí zaručovala získání požadovaného počtu mandátů. Proto se také přední představitelé DDFP rozhodli v parlamentních volbách nekandidovat. Plně si uvědomovali, že nemají mnoho přívrženců. Z tohoto důvodu se DDFP neúčastnila ani vytváření nového společného orgánu, tzv. Německého svazu (Deutscher Verband), který měl zajistit jednotu německých stran. V únoru 1926 vláda schválila nová jazyková nařízení, proti kterým se postavily německé strany i s DDFP. Kostkova strana jednala o protestu na libereckém sjezdu v březnu 1926. Vládním stranám se podařilo přesvědčit dostatečnou argumentací většinu členů Německého svazu o správnosti jejich postupu. Na svou stranu získaly i DDFP, i když přímo nepatřila do Německého svazu a byla v opozici. Kostkova strana byla pro dohodu mezi Čechy a Němci a i pro možnou spolupráci. To mělo za následek pozdější přistoupení DDFP k vládním stranám a sblížení s aktivismem.

Na podzim roku 1928 se Kostka podílel na založení Německého pracovního a volebního společenství (Deutsche Arbeits- und Wahlgemeinschaft) v Mariánských Lázních. DDFP se stala posléze jeho součástí, ale udržela si organizační samostatnost a tvořila demokratičtější část. Druhou část formovalo odštěpené křídlo DNP okolo Alfreda Roscheho a Gustava Peterse. DAWG mělo být organizací, v níž by se spojily všechny německé politické směry a mělo pracovat proti roztržitému v politice a snažit se o „vyrovnání“ mezi národy.

Podle Reichenberger Zeitung ze 17. května 1929 si po Alfredu Roschem jediný Carl Kostka dokázal získat sluch u české většiny a se stejnými věcnými znalostmi a iniciativou se ujímal německých hospodářských zájmů.

3.2 Kostka jako senátor

Mohlo by se zdát, že po Kostkově návratu do služeb Obchodní a živnostenské komory, už nemá žádné politické ambice. Kostka ale neměl v úmyslu opustit vysokou politiku, a proto se – již jako liberecký starosta – rozhodl usilovat o post senátora. Do senátu byl zvolen roku 1929 za Německé pracovní a hospodářské společenství. Spolu se sociální demokracií spolupracovalo počátkem třicátých let DAWG s českými politickými stranami.

I v senátu se Kostka velmi horlivě a s plným nasazením, stejně jako před lety v poslanecké sněmovně, vyjadřoval k problémům politického i hospodářského života třicátých let, jež byly ve znamení celosvětové hospodářské

krize a s ní související nezaměstnaností a také především s narůstající nespokojeností některých Němců, která se začala více projevovat se vznikem Sudentendeutsche Heimatfront. Některé Kostkovy senátní projevy byly zveřejňovány v novinách Bohemia a Reichenberger Zeitung, které otiskly např. 22. prosince 1933 projev o boji s nezaměstnaností pod názvem *Fast ein Siebtel der gesamten Staatseinkommen zur Bekämpfung der Arbeitslosigkeit*. Kostka označil nezaměstnanost osudovou otázkou státu s ohledem na tehdejší hospodářskou a finanční situaci. Jádrem celého problému byla otázka, zda lze lidem opatřit práci. V tomto směru si poslanci, senátoři a zástupci komunálních správ musí vyčítat, že stávající opatření doposud nebyly plné fantasmie a energie, uváděl mimo jiné Kostka. Dále připomínal existenci a působení svépomocných organizací v průmyslových oblastech severních Čech, které díky zřízení takzvaného bezhotovostního obchodního styku, chtěly oživit průmysl přinejmenším v jednom místě. Vyjadřoval se i k předloze Klofáčova finančního zákona pro rok 1934, který byl následně přijat. Podle nějž skoro jedna sedmina celkového státního příjmu sloužila k potlačení nezaměstnanosti a jako podpora pro obyvatele, kteří chtěli pracovat.

Ačkoliv byla DDFP součástí DAWG, dokázala si udržet organizační samostatnost, která se projevila i v jejích názorech na politický vývoj. Skupina okolo Roscheho a Peterse se stále více sbližovala s politikou SHF a přijala nabídku ke spolupráci, i když na sjezdu DAWG v Praze v červenci 1934 se organizace vyslovila ještě jednotně pod

vlivem Carla Kostky, nového předsedy DAWG, proti spolupráci s SHF. Ale před parlamentními volbami roku 1935 splynula Roscheho skupina s SdP. DDFP považovala SdP za náhražku DNSAP, působila i nadále. 2. května 1935 se dohodla spolu se Sudetendeutscher Wahlblock, že jejich zástupci budou napsáni na společné kandidátce s Německou živnostenskou stranou a maďarskými stranami. O dva dny později, 4. května, bylo rozhodnuto, že Carl Kostka bude kandidovat do senátu - trochu překvapivě - za politický okres Brno, kde mohl získat dostatečný počet volebních hlasů. 10. května 1935 pak vystoupil na zasedání krajského vedení DAWG v Praze, kde přednesl řeč o bytí a významu demokracie a o svobodné volbě v politice a hospodářství¹³.

Nadále zdůrazňoval, že DDFP se stále aktivně věnuje zájmům živnostníků, za které bojuje v parlamentě a při plnění tohoto úkolu se nesmí demokracie zneužívat k pádným heslům v době, kdy celý svět - zvláště pak

¹³ „Ich fühle es nicht nur als unser Recht, sondern als unsere Verpflichtung, dass unsere Gruppe, die, seitdem das parlamentarische Leben in dieser Republik genommen hat, für den wahren demokratischen Gedanken und seine Erfüllung auch für das Deutschtum in diesem Staate eingebeten ist, auch jetzt im großen politischen Leben unentwegt und unermüdet zugleich für Demokratie und für freiheitliche Besinnung, wo es uns immer möglich ist, weiterkämpfen und weiterarbeiten soll. Vieles und viele auf tschechischer und deutscher Seite nennt man heute Demokratie und Demokraten, aber viele werden erst nachzuweisen haben, daß sie wirklich von dem tiefen Gehalt dieser Wörter, dieses Ideales erfüllt sind.“

Evropa - ztratil hospodářské společenství. Nespočitatelné mezinárodní konference rozšiřovaly naděje, které se už následující den změnily v opak. Měnové, technické a plánovitě průmyslové návrhy zaměstnávaly vlády států a v zázemí se netrpělivě očekávala „válečná fúrie“, aby přivedla do anarchie stále více upadající lidskost. DDFP v okamžicích tápání myslela také na to, co demokracie a svobodné smýšlení znamená pro hospodářství a průmysl. Chtěli takto jednat i proto, že pro ně znamenala demokracie vyrovnaní rozdílů a protikladů mezi lidmi a oproštění průmyslu od všech státních omezení a opětných ustanovení svobodně pracujícího člověka v jeho základních právech u svobodně hospodářských činností¹⁴. O den později informoval Kostka na krajské poradě o jejich stávající volební podpoře.

Kostka byl zvolen do senátu ČSR za politický okres Brno a zůstal věrný svým politickým myšlenkám a politice DDFP. Zasloužil se především o to, aby strana nevstoupila do SdP jako celek, postavila se proti politice SdP, i když roku 1937 byla prakticky bez jakéhokoli politického vlivu.

V parlamentu vyvrcholila krize mezi německými aktivistickými stranami ukončením činnosti jejich centrály v březnu 1938, kde přetrvávaly neshody mezi představiteli DDFP, křesťanskými sociály a sociálními demokraty. Asi nejdůležitější událostí Kostkova senátorského období, by se dala označit řeč senátora za SdP Enhubera, otištěná zároveň

¹⁴ Die Sudetendeutsche Wahlbewegung. Eine Rede des Bürgermeisters Kostka, In: Reichenberger Zeitung. 76. Jhg., Nr. 110, 11.5.1935, S. 2

v Prager Tagblatt 17. března 1938, který zde otevřeně vystoupil proti Kostkovi. Doslova řekl: „*Ebenso wie Wien jetzt über Sturz Schuschnigg's gejubelt hat, ebenso werde Reichenbeg jubeln, bis man den undemokratischen Bürgermeister Kostka, der von der Mehrheit Reichenberger Bevölkerung abgelehnt werde, vertreiben werde.*“ Jeho řeč vyvolala četné reakce i u liberecké městské rady, která se cítila povinna vyjádřit Kostkovi podporu. Nebyl to jediný útok proti libereckému starostovi na půdě parlamentu, o týden dříve ho Neuwirth, opět senátor za SdP, označil za „odpadní produkt politické volební geometrie“¹⁵. V tomto duchu se bohužel nesla poslední měsíce Kostkovy senátorské aktivity a důsledkem byly i problémy a výstupy zástupců SdP proti Kostkovi, nejen jako senátorovi, starostovi, ale i soukromé osobě.

S neodvratným politickým vývojem se přiblížil i konec DDFP. SdP nenalákala na svou stranu celou DDFP, jen její pravicovou část. Ta se postarala o to, aby byla DDFP v květnu 1938 rozpuštěna.

Senát se naposledy sešel v roce 1938, definitivně byl rozpuštěn prezidentem Háchou v březnu 1939.

¹⁵ Neuwirth ve své řeči řekl: „*Wir werden uns mit Herrn Kostka weiter nicht auseinandersetzen, denn Herr Kostka ist, was er ist, nämlich ein Zufallsprodukt der politischen Wahlgeometrie.*“

4. Do čela Liberce

Podle sčítání lidu z r. 1921 žilo na území tehdejšího Československa 23,4% procent Němců¹⁶. Zpočátku trvání se účastnil politického života pouze jejich nepatrný zlomek. Většina Němců nechtěla žít v Československu, nebyla připravená se smířit s porážkou Rakouska-Uherska a Německa v první světové válce.

Německý negativismus ale v průběhu 20. let slábl. Demokratický režim dával německým stranám možnost spolupracovat na politickém životě, a proto některé strany časem zmírňovaly svá nacionalistická stanoviska a zapojovaly se nově do československého politického dění. Aktivistické tendence projevovali němečtí agráři i křesťanští socialisté i sociální demokraté. Takový vývoj byl znát i v Kostkově DDFP. Zato DNSAP a DNP zůstávaly u svého negativismu. Od října 1926 se členy vlády stali Franz Spina z agrárů a Robert Mayr-Harting z křesťansko-sociální strany.

Stejnou, nebo podobnou situaci procházely německé strany také v regionech. Franz Bayer, liberecký starosta v letech 1893 - 1929, byl i po roce 1918 především místním reprezentantem němectví. Až v r.1924 dostaly liberecké ulice české označení. Češi si v roce 1928 na starostu oficiálně stěžovali, že se v Liberci neúřaduje jazykově vždy tak, jak žádá zákon. Bayer byl však zkušeným komunálním

¹⁶ Harna, J. - Fišer, R.: Dějiny českých zemí II. Praha 1998, s.142

politikem a měl zásluhu na rozvoji Liberce. Od svého zvolení starostou usiloval o to, aby se Liberec stal dominantou německého pohraničí. Město si upevnilo postavení reprezentanta německého pohraničí v Čechách. Vědělo se o tom i za hranicemi země. Politický aktivismus se prosazoval ve 20. letech i zde. Vliv ztrácela i Bayerova nacionální strana. Bayerovo postavení v čele města končilo.

Dne 28. dubna 1929 proběhly obecní volby na Liberecku. Vyhrálo DAWG se 4.041 hlasy a tím získalo osm mandátů do městské rady. Ta se sešla 17. května v zasedací místnosti liberecké radnice, aby zvolila starostu města. O toto místo svedli boj následující kandidáti: za DAWG Carl Kostka, za DNP Eduard Rohn a třetím kandidátem byl komunista Trötscher. Volby byl přítomen zástupce zemského úřadu, vládní rada Dr. Wagner v doprovodu Dr. Nagla, rady politické okresní správy. Volební komisi tvořili předsedající Heinrich Wünsche (DAWG), Dr. Walter (Německá nacionální strana), Kreutz (Německá komunistická strana), Gizel (České spojené strany), Mizera (Československá strana lidová), Kögler (Československá strana národně socialistická), Richter (Německá křesťansko-sociální strana), Biegel (Německá sociálně demokratická strana dělnická), Wolbrich (Německá nacionální strana), Peuker (Německá živnostenská strana) a Lüftner (Německá sociální strana).

Celkem bylo odevzdáno 42 hlasů, pro Carla Kostku se vyslovalo 23 voličů, pro Rohna 14 a Trötscher získal 5 hlasů. Nově zvoleného starostu podpořili zástupci DAWG,

křesťanských sociálů, Živnostenské strany, sociální demokracie a českých stran.

Ve svém následném proslovu ke kolegiu poděkoval Kostka všem, kteří mu vyjádřili svou podporu a vyslovil se pro spolupráci zastupitelů města. Řekl: *Ich bin mir dessen bewußt, daß ich dadurch eine große Verantwortung übernehme, denn ich übernehme das Amt aus den Händen eines Mannes, der sein ganzes arbeitsreiches Leben dieser Aufgabe gewidmet hatte, wofür mir ihm alle immer dankbar sein werden, aus den Händen des hochverehrten Bürgermeisters Dr. Franz Bayer. Die Wahl erfordert jetzt die Bestätigung der Regierung. Sollte diese erfolgen, so ist es mir heute schon ein Bedürfnis, dem geehrten Kollegium, sowie der ganzen Bevölkerung von Reichenberg zu erklären, dass ich dem Amte meine ganze Kraft widmen will und daß mein oberster Grund- und Leitsatz sein soll: Gerechtigkeit und strenge Unparteilichkeit. Ich hoffe, daß in diesem Geiste auch alle Mitglieder des geehrten Kollegiums einverständlich zusammenarbeiten wollen zum Wohle unserer Heimatstadt Reichenberg, zum Wohle ihrer Bevölkerung!*¹⁷

¹⁷ Bürgermeisterwahl in Reichenberg. In: Reichenberger Zeitung. 70. Jhg., Beilage zu Nr. 117, 17.5.1929, S.1

5. V čele Liberce

Ještě před oficiálním nástupem do úřadu starosty promluvil Kostka na oslavách působení několika libereckých spolků, na kterých vždy vystoupil s proslovem, Všeobecného německého textilního spolku a Německého fotbalového klubu. Obě oslavy se konaly ve stejný den 26. května 1929. Oběma spolkům přislíbil Kostka podporu svou i města. U příležitosti trvání fotbalového spolku se navíc vyznal i z lásky ke sportu a připomněl počátky fotbalu, s nimiž se vázaly jeho osobní vzpomínky. Za jeho mládí byli žáci, prohánějící se po zeleném trávníku, ještě trestáni. Také obecně uvedl, jak je sportování důležité pro tělo i duši. Sport v „dnešní“ době má dalekosáhlý dosah a význam. Kostka se projevoval jako moderní činitel jdoucí s dobou.

V Liberci proběhly ve dnech 17. – 23. srpna 1929 desáté Liberecké veletrhy, na které se od roku 1920 sjížděli každoročně českoslovenští a zahraniční podnikatelé a obchodní firmy, aby tu vystavovali výrobky a snažili se uzavřít obchodní smlouvy. Dobré jméno Liberce se tak mohlo šířit po Evropě i do zámoří a během první republiky se veletrhy konaly celkem devatenáctkrát. I zde se starosta angažoval s plným nasazením. Tak 11. srpna 1929 vybídl v Reichenberger Zeitung obyvatele Liberce a okolí, aby veletrh navštívili, i přes obtížnou hospodářskou situaci a pomohli posílit jeho domácí i světový ohlas. Pro Liberec byly výstavní trhy vždy závažnou hospodářskou a

společenskou akcí. Kostka to vztahem k nim jen ještě potvrdil, ostatně léta pracoval v Obchodní a živnostenské komoře a ta měla na trzích výrazný inspirativní a organizační podíl. Hned prvním trhům po svém zvolení do čela Liberce věnoval Kostka mimořádný zájem. Liberecké veletrhy byly otevřeny 17. srpna, slavnostního zahájení se jako obvykle účastnili nejen zástupci německého a českého průmyslu, ale také místní diplomaté, německý konsul v Liberci Henkell a jeho britský kolega Elliot. Město bylo zastoupeno starostou a dalšími funkcionáři. Své zástupce tu měla samozřejmě Obchodní a živnostenská komora. Mluvil její prezident Theodor Liebig a po něm Kostka. Kostkův projev se nesl v duchu jeho článku, zveřejněného v *Reichenberger Zeitung* 17. srpna 1929, ve kterém zdůraznil, že po deseti letech veletrhy splnily svůj účel, mají své stálé návštěvníky. Snad se i v následujících letech dalšího vývoje dokáží prosadit na úkor ostatních domácích i zahraničních trhů, jelikož jsou hlavním prvkem reklamy pro liberecké obyvatelstvo, zvláště pro obchodní svět Liberce a okolí. Správa města bude podporovat Liberecké veletrhy a také bude žádat obyvatelstvo, aby působilo na návštěvníky co nejpříjemněji, aby se jim v Liberci líbilo a navštívili proto jeho památky, okolí a samozřejmě i obchody, čímž podpoří liberecký živnostenský a průmyslový život. Jako člověk znalý průmyslu věří, že i za dalších deset let budou lidé moci slavit existenci veletrhů¹⁸, jež byly první akcí tohoto druhu v ČSR.

¹⁸ Kostka, C.: Zehn Jahre Reichenberger Messe. In: *Reichenberger Zeitung*. 70. Jhg., Nr. 193, 17.8.1929, S.1

5.1 1929 – 1934

K volbě obou místostarostů došlo až po potvrzení Carla Kostky ve funkci starosty. Toto hlasování však neproběhlo zcela bez problémů. Způsobilo nemalý rozruch jak v samotném Liberci, tak na zemském úřadě, kde tři německé strany¹⁹ vznesly skrze své zástupce E. Ferstra, H. Jahnla a H. Teifingra protest kvůli nesprávnému určení výsledků hlasování. Svorně tvrdili, že osmnáct vítězných hlasů nenáleží kandidátovi DCV Richterovi, ale jsou pro kandidáta DNP Rohna, který získal oficiálně hlasů sedmnáct. 13. srpna 1929 rozhodl zemský úřad na základě dokumentů volební komise, že výsledky volby z 29. července 1929 jsou platné a na práci členů komise neshledal žádné pochybení. Druhým zástupcem starosty byl zvolen sociální demokrat A. Hecker.

Tři dny po rozhodnutí zemského úřadu, 16. srpna 1929, předal MUDr. Franz Bayer do rukou nového starosty města úřední záležitosti a Dr. Ringelhaan mu představil úředníky, pracující v městské službě. Na první poradě nové městské rady, ve které působilo pět českých zástupců, konané 19. srpna 1929, oznámil Kostka rozhodnutí zemského úřadu ve věci volby prvního vícestarosty, své požadavky na budoucí spolupráci všech členů městské rady bez výjimky a také, že na něj byly 16. srpna 1929 převedeny všechny záležitosti předešlého starosty Bayera. Ujistil městské radní o své plné

¹⁹ Deutsche Nationalpartei, Deutsche Nationalsozialistische Arbeitspartei a Deuschsoziale Partei

nestrannosti a spravedlivosti. Kostka se netajil optimismem. Chtěl nechat všechny politické vášně stranou, aby byl ponechán prostor při jednáních praktickým a důležitým věcem.

Kostka obdržel od pojišťovny Dunaj šek na 100.000 Kč, určené na humanitární a sociální účely, který přijal a peníze prozatím uložil u Agrobanky, kde měly zůstat do doby, než městská rada rozhodne o použití tohoto daru. Městská rada schválila návrh Fürsorgeamt, aby úroky plnouce ze 100.000 korun, byly propůjčeny obecním příslušníkům jako jednorázový dar. Tito příslušníci totiž nepobírali nepřetržitě sociální podporu. A též lidem, kteří byli dříve členy liberecké obce, potom ale příslušeli pod obec jinou a nacházeli se v situaci, kdy od jejich domovské obce nemohli dosáhnout podpory. Rada se shodla i na zveřejňování obsahů všech dalších jednání s podmínkou, že nejprve musí být předloženy k posouzení radě. Po odsouhlasení radou mohly být výsledky jednání zveřejněny. Kostka si ponechal pro jistotu právo, upravit předložený návrh zprávy ze schůzí. V září 1929 odsouhlasilo městské zastupitelstvo návrh českých politických stran, které požadovaly předkládání referátů a návrhů na jednání kolegia i v českém jazyce, kvůli lepší srozumitelnosti.

Koncem října proběhly volby do poslanecké sněmovny a senátu Československé republiky. S přihlédnutím na Kostkovu politickou činnost jsou důležitější volby do senátu. V politickém okrese Mladá Boleslav – Česká Lípa se jich zúčastnilo 21 811 voličů. Platných hlasů bylo

odevzdáno 20 135, nejvíce jich získalo volební společenství tvořené DAWG a BdL. 25. listopadu 1929 si Kostka na zasedání rady postěžoval, že Československý stát ještě bohužel neuznával Němce za své rovnoprávné spoluobčany. Byl tímto zjištěním zklamaný, protože pro Kostku byl vztah občanů k ČSR podstatný. Svůj závěr vyvodil ze skutečnosti, že ujednání o senátorském mandátu obdržel v českém znění a pod českou adresou. Podle Kostky by měly politické úřady a strany začít brát ohled a odpovídající zřetel na příslušníky německé národnosti. Městská rada byla seznámena s usnesením, že v Liberci budou u označení českých spolků, ústavů a podniků na prvním místě napsána česká jména.

Začátek roku 1930 nebyl spojen jen se sháněním financí do městské pokladny, ale také s úmrtím bývalého starosty Bayera, který zemřel koncem ledna ve věku sedmdesáti sedmi let²⁰. Bayer byl sice zarputilým přívržencem negativismu, ale správa města u něj byla prvořadá. Zmodernizoval město a zasloužil se o předání Štěpánské nemocnice pod správu města. Počátkem dvacátého století byla pod správu města převedena ještě elektrárna a plynovod. Kostka se spolu s dalšími zavázal pokračovat v jeho práci. V květnu 1930 slavil starosta

²⁰ Franz Bayer se narodil 1.9.1853 jako syn vojenského lékaře, navštěvoval gymnázium v Praze a Chomutově. Studium medicíny na univerzitě v Praze zakončil r. 1877, stal se doktorem medicíny. Od r. 1883 působil v Liberci jako oční lékař. O deset let později byl zvolen do funkce starosty města, kterou zastával devět volebních období. Zemřel 27.1.1930 v Liberci.

šedesáté narozeniny a u příležitosti oslav se rozhodl poslat dvacet dětí na čtyřtýdenní rekreační pobyt do pražské osady pro mládež „Grado“. V květnu 1930 vzalo také městské zastupitelstvo na vědomí Kostkův úmysl, pokračovat v práci Franze Bayera a připojit k Liberci okolní obce. Měl se tak vytvořit „velký“ Liberec.

Liberec se musel potýkat se silící národnostní nevraživostí. Ta se začala projevovat i mezi radními. Kostkovi bylo například v článku v Reichenberger Tagesbote z 12.7. 1930 vytýkáno, že vypsání městské rady ve věci „Zprávy veřejné služby technické“, bylo zveřejněno pouze v jazyce českém. Proto Kostka na zasedání městské rady 14. července 1930 požadoval od obou městských úředníků, kteří byli tímto úkolem pověřeni, vysvětlení a přikázal jim, aby poslali do redakce Reichenberger Tagesbote obě verze a napravili tak jejich chybu.

V prosinci 1930 se uskutečnilo druhé sčítání lidu od vzniku samostatného Československa, podle jehož výsledků zastupoval liberální starosta zájmy 38.575 občanů, z toho 30.110 Němců, Čechů a Slováků žilo na území Liberce v této době pouze 6.269.

Zastupitelé města byli na 78. schůzi, 22. prosince 1930, seznámeni s nařízením zemského úřadu v Praze z 5.12. 1930. Během šesti týdnů museli nechat opatřit kanceláře radnice českými nápisy. Domovní tabule měly mít dvojjazyčné označení ulic v průběhu čtrnácti dnů. Městská rada se proti těmto nařízením odvolala na zemský úřad, respektive na ministerstvo vnitřních věcí. Přesto ale vydává pokyny, aby po obou stranách hlavního vchodu do radnice

byly umístěny dvě tabule – německá a česká – s označením všech kanceláří podle pater budovy. Co se týče nařízení dvojjazyčného označení ulic, rozhodlo se městské zastupitelstvo požádat zemský úřad, aby od stanoviska ustoupil, neboť „současné“ označení ulic a náměstí plně odpovídalo zákonným předpisům. Kostkovi se nepodařil prosadit návrh, aby se na tabulky s domovními čísly psaly názvy ulic²¹.

Prioritou starosty bylo zvelebování města nejen po stránce oprav a výstavby budov, ale měl se snažit, aby Liberec vzkvétal i po stránce kulturní a společenské. Na radnici se konala 17. ledna 1931 zakládající schůze *Reichenberger Kuranstalt*, které se zúčastnilo dvacet šest společností s 364 hlasy a kapitálem, jenž činil 1,820.000 korun. Prezidentem tohoto ústavu byl zvolen právě starosta Carl Kostka. Již v březnu 1931 se ozvaly české hlasy, které se cítily ukřivděny, že nebyly městem přizvány ke spolupráci při budování léčebného ústavu. Jedním z nespokojených Čechů byl městský zastupitel Čížek (Československá národně demokratická strana), který si na zasedání městského zastupitelstva 23. března 1931 stěžoval, že Češi nebyli ani v přípravné komisi. Proto jsou prý vylučováni z městských služeb. Doslova Čížek řekl „*Vaše záměry přičí se skutečné snaze o dorozumění všech občanů, neboť vaše činy mluví jasně*“. Kostka vyřešil situaci s nadhledem, využil zkušeností z parlamentu. Na svou obranu podotkl, že léčebný ústav není zřizován městem,

²¹ Bericht über die 78. Sitzung des Stadtrates vom 22.12.1930

nýbrž sponzory. Navíc česká strana na tento projekt nepřispěla sebemenší peněžní částkou. Město je později, r. 1937, nuceno převzít léčebný ústav v Lidových sadech do městské správy. Jinak by hrozil zánik léčebného ústavu kvůli finančním problémům, způsobených hospodářskou krizí²².

V dubnu 1931 se zastupitelé dohodli na zřízení letiště i díky zprávě ministerstva pro veřejnou práci. To považovalo vybudování letiště za nutné. Liberec zakoupil od Deutsche Arbeitsgemeinschaft für Motor – und Segelflug dvojplošník. Dvojplošník byl symbolicky pojmenován Reichenberg. Kostka ho pokřtil za přítomnosti mnoha vážených hostů a za velké účasti obyvatel v říjnu 1931 na letišti v Růžodole. V květnu 1931 se Kostka účastnil odhalení válečného pomníku „Umírající síla“ (Sterbende Kraft). I z důvodu jeho předešlé práce pro „válečné poškozence“. Pomník převzal pod městskou správu od jeho autora, libereckého sochaře Karla Kolaczka. Kolaczek realizoval projekt architekta Rudolfa Kupky.

Díky menšímu zklidnění mezi obyvateli Liberce se starostovi podařilo prosadit výstavbu české menšinové školy v Horním Růžodole a nazvat ji prezidentovým jménem. Rozhodnutí o povolení položení základního kamene zveřejnil ministr Spina 4. listopadu 1931 na honu v Lánech, kde se zmínil i o možnosti, pozvat Masaryka na

²² Lug, V.: Heimatkunde des Bezirkes Reichenberg. IV. Heft. Reichenberg 1940, S. 236 – 237

na slavnostní otevření školy²³.

27. června 1932 se začalo s výstavbou lanové dráhy na Ještěd, o které jednal Kostka již před rokem v Praze s Ing. Dostálkem - ministrem pro veřejné věci. Kostka využil této příležitosti i k vyjednávání o předání stavby hangáru na libereckém letišti městu. Zastupitelstvo se roku 1932 rozhodlo také vytvořit Městskou pojišťovnu pro pracovní neschopnost a věk pro městské úředníky (Städtische Versicherungsanstalt für Arbeitsunfähigkeit und Alter).

Jednou z kulturních akcí, pořádaných v Liberci, byla výstava v Altstädter Schule. Byla uspořádána u příležitosti výročního zasedání Sdružení bývalých válečných zajatců v ČSR sídlem v Liberci ve dnech 4. až 15. srpna 1933. Záštitu nad tímto zasedáním převzal Kostka, který se i nadále snažil pomáhat lidem, postiženým válkou.

Vliv aktivistických stran v městské radě ohrozil 6. dubna 1933 sociální demokrat a druhý vicestarosta, sociální demokrat August Hecker, který se vzdal svého mandátu druhého starosty a zároveň míst v městských komisích. Na jeho místo byl zvolen městský rada, nacionál Eduard Rohn. Rohn se ale již k 21. říjnu 1933 vzdal svých mandátů zástupce města, člena stavebního a školního odvodu a také v Jugendamtu.

Celostátní zákaz DNP a DNSAP roku 1933 se projevil i v komunální správě. Nařízení o odchodu zástupců obou zakázaných politických stran z městských a obecních rad

²³ César, J. – Černý, B.: Politika německých buržoazních stran v Československu 1918 – 1938. II. díl (1930 – 1938). Praha 1962, s. 116.

vešlo v platnost 17. ledna 1934 a křesla v liberecké městské radě museli opustit Ernst Ferster, Ernst Fellner a Mathias Woldrich, kteří byli nahrazení zástupci aktivistických stran²⁴. Tím získali aktivisté na radnici převahu a mohli bez jakýchkoliv omezení prosazovat myšlenky spolupráce s Čechy, ve kterých viděli možné řešení hrozícího konfliktu mezi oběma národy.

15. ledna 1934, na 4. schůzi městské rady vystoupil rozhořčeně radní Čížek. Kritizoval město, že vypsal místo sekundárního lékaře v místní nemocnici s podmínkou *Kenntnis der Staatsprache hinreichend*, v textu *Reichenberger Zeitung* stálo dokonce *genügend*. Čížek se nemohl spokojit s městem požadovanou jen dostatečnou jazykovou způsobilostí. Argumentoval tím, že zvláště u lékařů může neznalost jazyka zapříčinit chyby v lékařském konání a ohrozit život pacientů. Dokonce se prý nehledělo na jazykovou způsobilost ani při vypisování obsazení volných míst v městských službách. Městský radní vždy upozornil ředitele magistrátu Senna, který ho ujišťoval, že se nic podobného příště nebude opakovat. Avšak nikdy tomu tak nebylo. Čížek tak neměl důvěru k vedení města. Kostka diplomaticky zabránil vyostření vztahů v zastupitelstvu vysvětlením okolností, jaké vedly k takovému jednání. Městská rada se s objasněním důvodů spokojila a vzala je na vědomí. 8. února 1934 se sešla obměněná městská rada, která na základě změny měnového zákona přistoupila 19. února 1934 na Kostkův návrh, aby se

²⁴ Karpaš, R. a kol : Kniha o Liberci. Liberec 1996, s. 345

ceny zboží na trhu kontrolovaly. V případě, že by se ceny zvýšily, měla se tato skutečnost okamžitě hlásit, protože lidé měli velkou obavu z rostoucích cen zboží. Část politických stran se v březnu 1934 dohodla na přejmenování Novoměstského náměstí na Masarykovo. Strany předložily návrh 6. března 1934, na sedmnáctém zasedání městské rady, kde byl také úspěšně schválen.

Městská rada je zodpovědná za vše, co se děje v hospodaření města – především za finance. V poslední době se množily případy zpronevěry, a tak městská rada řešila i tyto a podobné přestupky. V jednom takovém případě bylo svoláno disciplinární jednání na 9. dubna 1934, na které je zastupitelstvem pozván i advokát Rudolf Herzog, zástupce nemocného Josefa Keila. Keil byl obviněn z toho, že 8.8. 1933 dvakrát prodal jízdenku, prvně na cestě do Rochlic a podruhé na zpáteční cestě. Keil byl již před dvěma lety na základě podobného deliktu upozorněn, že pokud tak učiní ještě jednou, bude propuštěn z městských služeb. Městská rada velmi pečlivě zvažovala pro a proti. Snad každý radní vyslovil upřímně vlastní názor. Brali ohledy na Keilovu rodinu, ale kupříkladu radní Čížek požadoval okamžité propuštění bez nároku na odškodnění. Radní se nakonec shodli na Keilově vině a na okamžitém propuštění z městské služby. Kostka označil Keilovo chování za nedbalé. Falšování hodinové jízdenky nelze považovat za náhodný čin.

Disciplinární jednání bylo svoláno starostou roku 1934 ještě několikrát. Ve všech případech se nejednalo o zpronevěru, ale také o situace, kdy rada musela rozhodnout,

zda má podle zákona číslo 147/1933 propustit z městských služeb dva „příslušníky“ DNSAP, Langa a Hosse. Musela rozhodnout, zdali byli v této stranně činní i po roce 1932. Názory radních se na tuto skutečnost na základě jim předložených dokumentů různily. Městská rada rozhodla, hlavně pod vlivem Kostky, o předání obviněných soudu.

V červnu 1934 byla dokončena stavba letiště, kde byla o tři roky později, 15. června 1937, otevřena civilní letecká linka mezi Libercem, Jabloncem nad Nisou a Prahou. O zřízení letecké linky rozhodla vláda a ministr Čech sdělil její rozhodnutí Kostkovi, který se snažil získávat podporu pro zvelebování Liberce a jeho okolí u význačných osobností. Tak tomu bylo i u příležitosti leteckého dne v srpnu 1934, kdy oslovil ministra Roubíka kvůli praktickému využití letiště. A mimo jiné mu ministr přislíbil plnou podporu ve věci zbudování prozatímního hangáru. 21. srpna 1934 navštívil Liberec a Liberecké veletrhy ministr financí Trapl, kterého Kostka alespoň pozdravil. S ministrem školství Dr. Krčmářem se setkal starosta 12. září 1934 v Praze na ministerstvu školství, aby mu pronikavě vyložil všechny důvody, jaké mluví pro zachování obou středních škol v Liberci. Upozornil ministra, že česká a německá rodičovská sdružení se opakovaně vyslovila proti sloučení škol a svá rozhodnutí vždy věcně a podstatně odůvodnila. Kostka si neodpustil ani poznámku o všeobecném poškození německého školství pokud by došlo ke sloučení škol. Dr. Krčmář ujistil Kostku, že všechny otázky budou důkladně zváženy, než se ministři rozhodnou. Aby Liberec zabránil sloučení nebo dělení tříd,

měl by se okamžitě postarat o více místností k potřebám vyučování v reálné škole. Pokud by mělo dojít k dělení vyšších tříd, spokojil by se ministr s dvojnásobným dělením, na reálné a humanitní. S tímto se Kostka vrátil do Liberce, aby následující den informoval o rozhovoru městskou radu. Rada se na šedesáté páté schůzi, 17. září 1934, dozvěděla, že presidium zemského úřadu povolilo nařízením z 20. 8. 1934 opětovné spojení stejnojmenné chlapecké a dívčí obecné školy v jednu smíšenou školu pro školní rok 1934/1935.

V Liberci se 25. září 1934 uskutečnil tzv. branný den (Wehrtag). Slavnosti se chtěli účastnit i zaměstnanci obchodů. Proto obchodní grémium rozhodlo, že si lidé mohou vzít volno, ale obchody budou otevřené podle otevírací doby. Ne všichni obyvatelé souhlasili s branným dnem. Toho využila jedna nejmenovaná tiskárna, připravila letáky proti slavnosti. Na letáky se ale přišlo a byly předány příslušným místům k dalším úředním jednáním. Kostka poděkoval radním za jejich spolupráci na slavnosti a vyslovil také uspokojení nad jeho průběhem. V týdnu od 11. do 18. listopadu 1934 se v Liberci uskutečnil první ročník reklamních týdnů (Reichenberger Werbwoche). Uskutečněním prvního ročníku se radní zabývali delší dobu. 22. října 1934 jim starosta oznámil, že obchodní sdružení nepovoluje v tomto týdnu žádné pouliční srocování s výjimkou sbírky pro Heimatsöhne im Weltkrieg, plánovanou na 10. a 11. listopadu. Obchodní sdružení žádalo městské zastupitelstvo, aby smělo vylepit v tramvajích reklamní plakáty pro

reklamní týden, ale radní vrátili tuto petici s odmítavým stanoviskem nazpět.

Městská rada se nezabývala pouze administrativou či jazykovými otázkami, ale také ekonomikou města. Ekonomická situace byla silně ovlivněna úpadkem průmyslu v celém Československu. Rostla nespokojenost obyvatel, především v pohraničních oblastech, kde se již několik století lidé věnovali textilnímu a sklářskému průmyslu. Textilní a sklářský průmysl tvořil velkou část průmyslu spotřebního, který byl ve třicátých letech 20. století postižen nejvíce. Městská rada na jejím čtvrtém zasedání 20. ledna 1930 musela řešit stav nezaměstnaných, který se neustále zvyšoval. Nejvíce přihlášených nezaměstnaných bylo v řadách stavebních dělníků. Zastupitelé se proto dohodli, že dojde k založení výboru. Výbor měl posuzovat nutnost podpory v nezaměstnanosti v jednotlivých případech, brát zřetel na důvody a situaci nezaměstnaných zcela individuálně. Skládal se z vicestarostů Richtera a Heckera, dále pak z městských radních Förstera a Peukera, kteří měli za úkol brát při rozhodování ohled také na fakt, zda nezaměstnaní bydlí v Liberci, nebo zde jsou pouze přihlášení a žijí jinde.

Zastupitelé se také museli zamyslet počátkem roku 1930 nad finanční otázkou, neboť město díky okolnostem, souvisejících s hospodářskou krizí, nemělo na nezbytné výdaje potřebné na sociální dávky nezaměstnaným, na výstavbu budov, vodních zdrojů, kanalizace, budování městských linek či na opravu již stávající komunikace.

Kostka proto využil příležitosti a v Praze promluvil s ministrem financí Englišem o možnosti prosazení městské půjčky. Engliš neměl proti takovému kroku jakékoliv námitky. Jen si přál, aby půjčka nepřesáhla částku 25 až 30 milionů korun²⁵. Nadále se mělo město, respektive starosta, obrátit na Centrální banku německých spořitelén, protože Zemská banka půjčku zamítla. Pojišťovna Union je ochotná poskytnout Liberci 5 milionů korun na úrok 6,5%. Kostka také poprosil zástupce finančního oddělení a finanční komise, aby ho při shánění financí podpořili. O týden později, 14. dubna 1930, předložil Kostka městskému zastupitelstvu ke schválení návrh pojišťovny Union. Finanční oddělení společně s finanční komisí mělo přezkoumat návrh Centrální banky, která je připravena půjčit městu 20 milionů korun s úrokem 5,4 %.

Kostka byl nucen 18. října 1931 ekonomickou situací Liberce obrátit se na obyvatele města, zvláště pak na peněžní ústavy, průmyslové a živnostenské podniky a obchodníky, stejně jako na ostatní úředníky a zástupce města s prosbou, zda by nepodpořili dary městskou komunitu, aby město bylo schopno v následujících zimních měsících vyplácet nezaměstnaným odpovídající podporu. A to z důvodu, že v době hospodářské krize, která ponejvíce zasáhla pohraniční oblasti, spočívala státní podpora pouze v poukázkách na jídlo a města musela u nich přihlášeným nezaměstnaným vyplácet příspěvek v hotovosti a také příspěvek na uhlí.

²⁵ Bericht über die 20. Sitzung des Stadtrates am 7.4.1930.

DAWG zveřejnilo v dubnu 1931 oficiální prohlášení, že zamýšlená celní unie mezi Německem a Rakouskem je vhodným prostředkem k překonání roztržtosti hospodářství. Celní unie by mohla nahradit odbytiště z dob Rakouska-Uherska, vytvořily by se stabilní podmínky pro vývoz výrobků z Československa. Takovému řešení věřil i Kostka. Československo by se mělo podle mínění DAWG pokusit získat pro obchod i státy jihovýchodní Evropy, Jugoslávii a Rumunsko. V těchto státech by se mohly uplatnit některé vývozní výrobky. Otázka celní unie byla pro německé strany velmi důležitá, vedly se o ní zdlouhavé debaty i na schůzích DAWG. Kostka ještě před formálním prohlášením DAWG z dubna 1931, uvedl na schůzi 6. března 1931, že Češi nemohou stále zavírat nad těmito plány oči, jinak utrpí loajalita Němců v Československu. Potom by u nich mohly převládnout hospodářské zájmy nad smyslem pro občanské povinnosti²⁶. Také zdůraznil, že Československu chybí především velká hospodářská koncepce, místo níž zde působí roztržtost hospodářských zájmů.

²⁶ „Stumpft nicht ab in eurer Tagesarbeit! Es ist euer erste und vornehmste Pflicht, politisch mitzudeuten, mitzufühlen und mitzuarbeiten! ... Die Tschechen müssen endlich aufhören, immer wieder von den Deutschen Loyalität zu fordern, wenn sie uns gegenüber diese Loyalität vermissen lassen. ... Unsere Wirtschaftspolitik fehlt vor allem die große Konzeption. Wir sehen statt dessen überall Kleinlichkeit und Krämergeist.“

César, J. – Černý, B.: Politika německých buržoazních stran v Československu 1918 – 1938. II. díl (1930 – 1938). Praha 1962, s. 90 – 91.

Dalším problémem, který byl i příčinou ustavičně zostřující se národnostní situace, byla stále neutuchající nezaměstnanost. O otázce nezaměstnanosti se živě rokovalo nejen na zasedáních samostatných politických stran, ale i na půdě poslanecké sněmovny a senátu. Do diskuse se horlivě zapojoval i Kostka, který měl snahu situaci alespoň trochu zmírnit, ne-li ji zcela vyřešit. Mezi jeho senátorské projevy, zabývající se otázkou řešení nezaměstnanosti, patří – již zmíněná – řeč z 21. prosince 1933, *Fast ein Siebtel der gesamten Staatseinkommen zur Bekämpfung der Arbeitslosigkeit*. Kostka v ní zdůraznil, že do postupování proti nezaměstnanosti by se měly zapojit i samosprávné celky, tedy obce a okresy. Byly by prospěšné tím, že by účelně daly nezaměstnaným doplňkovou práci, např. při stavbách nemocnic, vodovodů, kanalizace nebo silnic. V Liberci se například rozhodli pro nouzové práce v případě rozšíření vodovodu²⁷ a městu se to vyplatilo.

V roce 1935 se i nadále politici zabývají otázkami oživení průmyslu a hospodářství. V Liberci tomu není jinak. Na 26. únor 1935 je starostou svolána na radnici porada představitelů hospodářského života, úřadů (za ministerstvo sociální péče se jí účastní Dr. Holý, okresní úřad zastupují Němec a Ritt), starostů okolních obcí a

²⁷ Lug, V. : Heimatkunde des Bezirkes Reichenberg. IV. Heft. Reichenberg 1940, S. 236

samozřejmě parlamentárních zástupců kraje, na které se radí o způsobu oživení hospodářství v liberecké oblasti²⁸.

S neustále zhoršující se ekonomickou situací v celé Československé republice, především v oblastech, kde spolu žijí Češi a Němci, se stále více projevoval sílící vliv extrémně politických sil, využívajících nacionalismu. Tyto tendence se stále častěji projevovaly i v Liberci, kde byla 10. března 1932 nucena městská rada zakázat na městských pracovních místech, staveništích a v obchodech politickou reklamu, jak ústní, tak i písemnou. Kupříkladu na těchto místech bylo zakázáno rozdávání politických letáků. O šestnáct dní později bylo libereckým policejním ředitelstvím zakázáno vyvěšování hákového kříže v jakékoliv podobě, později zde došlo také k zákazu Nationalsozialistischer Jugendverbandu vedeného H. Preislerem, místo něhož vytvořila DNSAP novou organizaci Jugendgliederung²⁹.

Za rok zvratu ve vývoji česko-německých vztahů nejen na Liberecku, ale také na území Československa, lze označit rok 1933. Došlo k celostátnímu zákazu dvou německých politických stran DNP a DNSAP, který se projevil i ve změnách v komunálních správách. Jejich zástupci a poslanci pozbyli díky výnosu mandátního soudu z 11. listopadu 1933 své mandáty a zemský úřad rozhodl na

²⁸ Porady o hospodářském oživení liberecké oblasti. In: Ještědský obzor. Deník čs. soc. demokrat. strany dělnické pro severní obvod IV. župy, roč. 1935, č. 9, 28.2. 1935, s. 1.

²⁹ Karpaš, R. a kol.: Kniha o Liberci. Liberec 1996, s. 345.

základě své pravomoci a zákona z 28.října 1933 o odvolání zástupců těchto stran z obecních samospráv³⁰.

V roce 1933 byl v Liberci zakázán i německý Wanderverein Kornblume a došlo zde k různým střetům mezi obyvateli. Například 1. května 1933, kdy hakenkreuzleři napadli průvod dětí, ozdobených symboly sociální demokracie, karafiáty.

V Liberci byla 19. března 1933 pod vedením prezidenta Německého politického úřadu v Praze Dr. Eugena Ladeburg-Wickelnema a předsedy Reichenberger Bezirksvolksrat Dr. Hanse Weihraucha a za aktivní účasti DDFP založena tzv. Liberecká národní rada (Reichenberger Volksrat). Liberecká národní rada byla místním orgánem celostátní Sudetoněmecké národní rady (Sudetendeutsche Volksrat), která koordinovala politiku německých stran. Členem této nově vzniklé organizace se stal i Kostka.

Kostka se v posledním čtvrtletí roku 1933 musel díky nacionálnímu i politickému vývoji vyjádřit ke stále se zhoršující situaci. Poprvé využil ke svému záměru oslavu patnáctiletého výročí vzniku samostatného československého státu. 28. října 1933 promluvil k libereckým občanům na tehdejším Staroměstském náměstí (dnes náměstí Dr. E. Beneše). Kostkova řeč byla plna lásky k vlasti. Vyzdvihl celkový význam patnáctiletých narozenin společné republiky, které jsou pro jedny naplněním, nadějí a pro druhé optimismem. Kostka řekl „*Erfüllung für jene, die ihr Volk zu stolzer Selbstständigkeit und kraftvollem*

³⁰ Karpaš, R. a kol.: Kniha o Liberci. Liberec 1996, s.345.

Volksbewußtsein emporgeführt haben, Hoffnung und Zuversicht für die anderen, welche daran glauben, dass ein in sich gefestigter Staat, der mehrere Volksstämme umschließt, auch das Recht zum Volksbewußtsein und die volle Gerechtigkeit in Sprache, Kultur, im öffentlichen und privaten Leben und Handeln auch den anderen – also uns Deutschen – im engsten Interesse zubilligen wird.

*Wir lieben unsere Heimat, unsere Berge und Täler, unsere Felder und Arbeitsstätten, Tschechen, Slowaken und Deutsche, Bürger und Bauern und Arbeiter in Stadt und Land in gleicher heitzer Inbrunst und Liebe, und wir wollen heute, Deutsche und Tscheche dieser Stadt, uns zusammenfinden in dem aufrichtigen Gedanken und dem innigsten Wunsche, dass unsere gemeinsame Arbeit größer und machtvoller machen soll unsere Heimat, unser Volk und unseren gemeinsamen tschechoslovakischen Staat.*³¹

Kostka nadále vyjádřil názor či myšlenku, že Němci chtěli být společnému státu upřímnými a pracovitými občany. Chtěli mu dávat vše, co mu dle božího a lidského práva náleželo. Tím mluvil za německé občany města Liberce. Nadále věřil, že československý stát může být svým národům stále pevnou záštitou míru, silným ochráncem jejich práv a především nejvěrnějším ručitelem pro vnitřní osvobození a společenství.

V listopadu 1933 došlo u Kostky ke zlomovému okamžiku. Do listopadu 1933 prosazoval Kostka zájmy německého obyvatelstva bez ohledu na jejich stranickou

³¹ Der Staatsfeiertag in Reichenberg. In: Reichenberger Zeitung. 74. Jhg., Nr. 253, 28.10.1933, S. 3 – 4.

příslušnost. Na sjezdu DAWG v Jablonci nad Nisou 13. listopadu 1933 veřejně vyjádřil ne obavu, ale strach z působení Sudetoněmecké vlastenecké fronty (Sudetendeutsche Heimatfront). SHF vznikla počátkem října 1933. Sudetoněmečtí nacionálové tak reagovali na zákaz DNSAP a DNP. Představitelem SHF byl vůdce turnerů Konrád Henlein.

Kostka nazval svůj projev *Zu Ende denken!* a byl zveřejněn v úvodníku Reichenberger Zeitung 14. listopadu 1933. Kromě obav z aktuální situace okolo aktivit SHF, se zamýšlel nad otázkou, proč najednou vedle dvou základních směrů politiky – aktivismu a negativismu, které byly ve svých cílech a požadavcích uvnitř jednotné, došlo k vytvoření nového hnutí, které navazovalo na nacionály a hakenkreuzlery. Vždyť pouze spolupráce mezi německými stranami a pozitivně vystavěná kritika státních úkolů mohla sloužit Němcům v československém státě. Negativisté se sice řídili heslem Lodgmana von Auen „*Hochverrat ist Pflicht*“, jejich slova a řeči mohly českou protistranu zatížit a také odradit. To vše vedlo k nešťastným událostem minulé doby. Především mladí lidé se nechali v této nepokojné době zaslepit hesly nacistických sousedů. Viděli v metodách, které se tam užívaly, jediné východisko ze současné situace. Na německou politiku v ČSR se bez jakékoli kritiky začaly přenášet principy vůdcovství a autoritativního režimu. Přehlíželo se vše ostatní, co tento proces v Německu nebo i v Itálii doprovázelo. Kostka nebyl zaslepen hesly, viděl dál. Plně si uvědomoval, co se děje v sousedním Německu. Proto se dle Kostky německý národ

na československé politické scéně říti přímo do nového chaosu. Soudobou politickou situaci přirovnával k politice negativismu počátku i konce dvacátých let: „*Man denkt eben nicht zu Ende, geradeso wie früher beim „Hochverrat“, oder beim „Meer von Blut und Tränen“.*“ Svou obavu z aktuální politické situace vyjádřil v následujících větách. „*Und heute stehen wir abermals vor einer solchen Schicksalwende und ich fürchte – ich fürchte, diejenigen, welche soviel von „Führertum“ und autoritärem Gehaben sprechen, denken wieder einmal nicht bis bitterbösen Ende. Glauben denn im Ernst diejenigen, welche sich heute selbst zum „Führer“ ernennen und nicht genug Hohn und Spott über liberarische und demokratische Politik ausgießen können, glauben diese „Führer“ wirklich, dass der tschechoslowakische Staat, wenn er sich einmal zu „autoritärer“ Gestaltung nach reichsdeutschem oder italienischem Muster entschließen sollte, dass dann neben Herrn Gajda oder Stříbrný auch die „Sudetendeutsche Heimatfront“ zur Mitdiktatur herangezogen würde? „Mitbestimmungsrecht“ – „Gleiche unter Gleichen“ – so klingt es im gleichem Atem in der gestrigen Reichenberger Versammlung., sind denn hier Kinder am politischen Werke, die zu gleicher Zeit „Führertum und autoritäre Gestaltung“ vertreten und nicht wissen, dass faschistische Grundsätze solcher Art ein „ein Mitbestimmungsrecht“ und „Gleiche unter Gleichen“ nicht einmal in derselben Nation, viel weniger aber noch für eine*

Minderheit in einem Staate verwirklicht werden.“³² Ke konci referátu vyzval občany, aby si utřídili své myšlenky, neboť demokratické počínání československého státu může německému národu více prospět, nežli heslovité modlení. Také si kladl filosofickou otázku, zda zástupci tohoto myšlenového proudu chtějí vydat na pospaz diktatuře jiného národa německé zemědělství a průmysl³³. Kostkův projev by se dal označit jako zásadní, nevyjadřuje pouze Kostkovy osobní názory, ale i politický program celého DAWG, které se jím řídí až do konce politické činnosti.

Kostka se stal pro příslušníky Sudetendeutsche Heimatfront, poté Sudetendeutsche Partei, nepohodlným ne-li nebezpečným rivalem. Své myšlenky a politické názory hájil tvrdě na půdě senátu, liberecké radnice a samozřejmě i v DAWG. Veřejně vystupoval proti příslušníkům této organizace a snažil se přesvědčit německé občany, že je pro ně výhodnější demokratický systém Československa než totalitní režim sousedního Německa v čele s Adolfem Hitlerem.

Dalším Kostkovým vyjádřením důvěry k československému státu byl projev na svolaných zasedáních DAWG ve Slezsku. Účastnili se jich také zástupci ostatních německých politických stran. Ve svém

³² Zu Ende denken! Senator Kostka zur „Sudetendeutschen Heimatfront“. In: Reichenberger Zeitung. 74. Jhg., Nr. 266, 14.11.1933, S.1

³³ „Wollen die Vertreter dieser Gedankenrichtung die deutsche Landwirtschaft und deutsche Industrie nebst Gewerbe und Handel ganz der Diktatur der anderen Nation ausliefern?“

přesvědčivém referátu nastínil Kostka cestu německé reálné politiky v ČSR. Zvláště zdůraznil, že pokud Němci nechtějí ztratit pevnou půdu pod nohama, musí se rozhodnout pro společnou spolupráci nejen mezi sebou, ale také s českými politickými stranami a orgány. Snažení vytvořit jednotnou politickou frontu nenašlo naplnění, jelikož se od tohoto záměru odklonili křesťanští sociálové, agráři a také živnostníci. Kostka byl tímto výsledkem jednání politických stran zklamán. Postavil se proti radikálně nacionálním vůdcům, kteří se ženou za jejich ideály, aniž by se ohlíželi na fakt, že Němci žijí v Československu pod zvláštními vztahy s různými výjimkami na rozdíl od jiných národnostních menšin. Kostka pravil o ideálech následující: „*Die Ideale sind schön, aber tragen wir sie im Herzen: die Ideale, die nur auf der Zunge getragen werden, berühren unsympathisch.*“³⁴ Zdůrazňoval, jak je důležité domýšlet a rozmyšlet si politická rozhodnutí až do konce. Dle Kostky pouze věcná práce a poklidné a rozumové promýšlení politických rozhodnutí povede lidi a konec konců i politické strany k sobě. Kostka v tomto referátu kategoricky odmítá SHF. Nevzdával se myšlenky na spojení německých stran, i když zažíval rozčarování, že se asi nepodaří vytvořit jednotnou frontu německých aktivistických stran. Uvědomoval si, že je velmi těžké vytvořit společný program, poněvadž se strany nebyly schopné dohodnout. Nacismus v „našem státě“, jehož ústava je postavena na

³⁴ Senator Kostka in Schlesien. In: Reichenberger Zeitung. 74. Jhg., Nr.279, 28.11.1933, S. 1.

stranictví, je sotva možný. „Kdyby byl, byl by čistě český a ukládal by nám Němcům stejné zkoušky jako židům v Německu.“ Kostka se stavěl pevně za pokračování v politice aktivismu, protože pak Němcům budou Češi muset podat pomocnou ruku³⁵ a stát se jejich rovnocennými politickými partnery. To byl Kostkův sen.

5.2 1935 - 1938

Přes veškerou snahu aktivistických stran vyhráli parlamentní volby v květnu 1935 na Liberecku henleinovci. Ve volbách do Poslanecké sněmovny získali 17.497 hlasů (70%, celostátně 67,2%). Sudetendeutscher Wahlblock získal jen 354 hlasů, ve volbách do senátu získal Wahlblock 389 a SdP 15.582 hlasů.

Před parlamentními volbami r. 1935 odešla část DAWG vedená Peteresem a přidala se k Sudetoněmecké straně. SHF byla v dubnu 1935 přejmenována na Sudetoněmeckou stranu. Sudetoněmecká strana (Sudetendeutsche Partei) byla stranou antidemokratickou. Kostka zůstal nadále v čele DDFP.

Kostka seznámil 23. května 1935 městskou radu s rozhodnutím, že je ochoten vypsát nové volby do městského

³⁵ „Wenn dann die Tschechen sehen werden, dass wir uns – deutschbewußt wie immer – aktivisch zu ihrem einstellen, müssen sie uns, die wir ein wichtiger Bestandteil der Republik sind, die Hand reichen.“

Senator Kostka in Schlesien. In: Reichenberger Zeitung. 74. Jhg., Nr.279, 28.11.1933, S. 1.

zastupitelstva. Rozhodl se tak na základě výsledků parlamentárních voleb, kdy nastal obrat v poměru hlasů. Ale tímto jednáním si vysloužil pouze kritiku českých demokratů, kteří jeho počínání označili za ukvapené. Kostka nadále setrvává ve funkci starosty, městská rada se schází ve stejném politickém složení jako doposud.

Po volbách stále více sílila aktivita SdP spolu s protičeskými náladami, které se projevují mnoha způsoby. Henleinovci např. odmítli na radnici vyvěsit státní vlajku na svátek Mistra Jana Husa a slavnostně osvětlit radnici, jak to bylo běžné při německých svátcích.

Heinrichu Mannovi odmítla městská rada r. 1935 udělit domovské právo, bez něhož nemohl získat československé občanství, o které usiloval od roku 1934. Heinrich Mann odešel po nástupu Hitlera k moci v lednu 1933 z Německa a ČSR se stalo pro něj i ostatní osobnosti německé kultury na krátkou dobu druhým domovem. Domovské právo mu nakonec nabídla místo Liberce Česká Lípa³⁶.

Po zdoluhavých jednáních a osobních přímluvách Carla Kostky a prezidenta Obchodní komory, průmyslníka Theodora Liebiga v kanceláři prezidenta republiky dr. Edvarda Beneše se podařilo pozvat prezidenta na návštěvu města a Libereckých veletrhů. Prezidentova návštěva sledovala urovnání poměrů v pohraničí, a proto Kostka vynaložil mnoho úsilí, aby se uskutečnila. Byl si vědom vážnosti situace, která se prohlubovala díky nespokojenosti s řešením důsledků hospodářské krize.

³⁶ Karpas, R. a kol.: Stalo se na severu Čech 1900/2000. Liberec 2001, s. 60.

Dr. Trauttmannsdorff naznačil Mastnému 14.8. 1936 na recepci u francouzského velvyslance v Berlíně, že by mohlo začít tajné jednání, které by se věnovalo urovnání vztahů mezi Československem a nacistickým Německem. Mastný jel do Prahy, aby informoval Beneše, který tomuto vývoji přizpůsobil obsah svých projevů v Liberci, Jablonci nad Nisou³⁷ a Železném Brodě.

Edvard Beneš přijel do Liberce ve středu 19. srpna 1936. V tento den se Liberec rozzářil, vzduch byl plný očekávání a prezidenta s manželkou Hanou vítala před radnicí fanfára z opery Libuše od Bedřicha Smetany. Prezidentský pár slavnostně uvítal na Staroměstském náměstí (kam tento den měli přístup jen lidé s průkazkou, vydanou městskou radou) starosta Carl Kostka. Pro tento výjimečný okamžik si starosta připravil řeč s názvem *Glaube für Glaube, Gleichheit für Gleichheit, Treue für Treue*, ve které vyslovil Benešovi uznání za plnění jeho slov, že nechce poznávat pouze zemi a její obyvatele, nýbrž se také zajímá o jejich přání a požadavky. Kostka se chvalně zamýšlel nad přínosem německých obyvatel nejen libereckému kraji, ale také celému Československu. Němečtí obyvatelé Liberce byli loajální, pracovali pro blaho republiky a v této práci a věrnosti vidí svoji budoucnost. Návštěva Libereckých veletrhů měla prezidenta ujistit o pravosti starostových slov. Zabýval se také sudetoněmeckou otázkou, nazval ji státním problémem. Dovolil si citovat Benešova slova z doby, kdy byl

³⁷ Kvaček, R.: Historie jednoho roku. Praha 1976, s. 244

ministrem zahraničních věcí a hovořil k tomuto tématu v Pražském průmyslovém klubu, Teplicích či v Brně. Tyto myšlenky vyjadřovaly ideu státu, zakládající se na spolupráci Němců a Čechů. Spolupráce se měla zachovávat, vytvářet a prohlubovat politickou, hospodářskou a kulturní demokracii. Spolupráce obou národů mohla mít za následek utvoření správné koncepce nacionalismu³⁸. Stejně jako Beneš byl Kostka přesvědčen o tom, že jen vnitřní soulad mezi národní láskou a státním smýšlením, upevní vnitřně politickou situaci ve státě, a tak utvoří a zajistí poklidné soužití a spolužití v celé Evropě. V části týkající se hospodářské krize³⁹ se zmínil o nutnosti státní podpory

³⁸ „ Die erste kulturelle Aufgabe der Tschechoslowaken und der Deutschen dieses Staates beruht darin, auf Erhaltung und Ausgestaltung der fortgeschrittenen politischen, wirtschaftlichen und kulturellen Demokratie hinzuarbeiten, ihre zweite kulturelle Aufgabe, sowohl unter den Tschechen als auch unter den Deutschen die richtige Konzeption von Nationalismus und Vaterlandsliebe auszubilden, die eine wirkliche Synthese der nationalen Idee und der Idee eines wahrhaften Menschentums wäre.“

³⁹ „... .., in dieser Stunde ernster Besinnung, da Sie in einem Gebiete herzlich willkommen geheißen werden, wo hunderte und aberhunderte Fabriks- und Gewerbestätten bestehen, wo Handel und Verkehr stets zu lebhaftester Betätigung gedrängt haben, darauf hinweisen, dass Tausende und Tausende von fleißigen Menschen, welche in früheren Zeiten in diesen Betriebsstätten der Textil- und Glasindustrie, im Baugewerbe, im Export und Binnenhandel für sich und ihre Familien ausreichenden Verdienst fanden, heute durch die ungeheure wirtschaftliche Krise gerade unseres Gebietes zur bittersten Not beurteilt erscheinen. Dauernde Sorge um die eigene Existenz und um das Leben seiner Angehörigen macht den Menschen

libereckému kraji, kde jsou nejvíce postižená odvětví spotřebního průmyslu – textilní a sklářský. Poslední slova starostova projevu byla tato: „*Herr Staatspräsident, seien Sie uns mit Ihrer hochverehrten Gehemalin in unserem Gebiete nochmals herzlich willkommen, ich begrüße Sie hier vor allem im Name jener deutschen Mitbürger, welche dem Staate und seinem auch von uns erwählten Oberhaupte jene alte deutsche Treue entgegenbringen, welche nichts anderes verlangt als Glaube für Glaube, Gleichheit für Gleichheit, Treue für Treue!*“⁴⁰

Kostka později, u oběda ve Zlatém lvu, kam byli pozváni i významní představitelé Liberce, znovu ujistil prezidenta o úzké spolupráci mezi německými a českými obyvateli města a o pokusu na této cestě vytrvat.

Jako další přivítal prezidenta zástupce českých občanů, městský rada Kögler, který poděkoval Benešovi za to, že

nicht nur kleinmütig, sie wirft den Menschen auch dem Anarchismus und der verantwortungslosen Demagogie in die Arme.“

„ Wir sind für Ihren Besuch gerade deshalb besonders dankbar, weil wir daraus vertrauen, dass es Ihnen, Herr Präsident, gelingen wird, die Hoffnungen, welche aus den bestehenden Erleichterungen und Besserungen in einzelnen Industriezweigen heute geschöpft werden können, zu bestärken, damit wir alle den Kampf gegen den furchtbaren Feind, die Arbeitslosigkeit, siegreich bestehen. Sie werden uns in diesem Kampfe opferbereit und mit allen unseren Kräften an Ihrer Seite finden!“

⁴⁰ Kostka, C.: Glaube für Glaube, Gleichheit für Gleichheit, Treue für Treue! In: Reichenberger Zeitung. 77. Jhg., Beilage zu Nr.194, 19.8.1936, S. 1-2.

pokračuje ve šlépějích prezidenta Masaryka a doufá, že se od této cesty neodchýlí.

Po uvítacích projevech dalších dvou městských radních se slova chopil sám prezident, který přednesl svůj příspěvek s ohledem na národnostní složení města v jazyce německém. Pouze závěrečné poděkování zaznělo českým jazykem. Ještědský obzor označil jeho projev za základní i zásadní. Podle Beneše neměl žádný evropský stát právo vměšovat se do národnostní otázky suverénního státu a Československo nedopustí zásah do své vnitřní politiky kromě Společnosti národů, která bděla nad dodržováním práv menšin. V československém státě nešlo o existenční boj menšin, ale byl to boj o politickou moc a spoluúčasť ve vládě. Sám se nebál národnostních sporů. K jejich řešení měl československý národ vůli i energii. Rovněž žádal obyvatele, aby objektivně posoudili, jak se řeší problémy menšin a jejich životní situace v jiných zemích. Spolužití Čechů a Němců označil Beneš jako *eine Schicksalsgemeinschaft* a otázkou zůstávalo, zda si oba národy budou toto osudové společenství usnadňovat nebo ztrpčovat⁴¹. Beneš si také prohlédl s velkým zaujetím právě probíhající Liberecké veletrhy, kde byl uvítán prezidentem liberecké Obchodní a živnostenské komory Theodorem Liebiegem. Obdržel pamětní list o hospodářské situaci severních Čech s rozsáhlým rozbořem pochmurného stavu průmyslu i obchodu.

⁴¹ Projev presidenta republiky v Liberci. In: Ještědský obzor. Deník čs. soc. demokrat. strany dělnické pro severní obvod IV. župy, roč. 1936, č.35, 27.8. 1936, s. 1 – 3.

Přestože byl rok 1936 především ve znamení první návštěvy prezidenta republiky v malebné metropoli severních Čech, žil Liberec vlastním každodenním životem. Liberec se musel vypořádat se sílícím nacionalismem německého obyvatelstva, stejně jako s jejich antisemitismem. Antisemitismus sílil především ovlivňováním myšlenek a politiky SdP z Říše. Henlein se setkal na letních olympijských hrách v Berlíně se samotným Hitlerem.

Liberecká městská rada byla donucena vypsát nový konkurs na ředitele Městského divadla, i když dosavadní divadelní ředitel Oskar Basch byl ve funkci teprve od roku 1934. Městská rada měla zveřejnit své rozhodnutí o budoucím řediteli na veřejném zasedání 15. června 1936. Městskou radou byl na místo ředitele divadla doporučen současný ředitel, jež především díky svému židovskému původu neměl dobré vyhlídky a kandidát, podporovaný SdP, Walter Heidrich. Kostka si byl vědom, že SdP rozehrálo novou politickou hru, aby získalo kontrolu nad Městským divadlem, jeho repertoárem a nad celým osazenstvem. Proto se Kostka uchýlil k odvážnému řešení. Vyzval městskou radu, aby odložila rozhodnutí. Jako důvod uvedl, že se v poslední chvíli přihlásil další uchazeč, bývalý ředitel vratislavské scény. Podle předpisů si zaslouží, aby rada jednala i s ním a získala od něj potřebné informace, např. jak by chtěl financovat městskou divadelní scénu. A tak byl novým ředitelem divadla k nelibosti přívrženců SdP zvolen 25. června 1936 Paul Barnay, divadelník židovského původu. Henleinovci si dokonce vyžádaly posudky od

Goebbelsovy Reichskulturkammer. Posudky pak byly předloženy městské radě, aby Barnaye odvolala. Henleinovský tisk se okamžitě pustil do politické kampaně proti Barnaymu, ale zaměstnanci divadla se postavili za nově zvoleného ředitele a nedali tak SdP šanci, aby donutila městskou radu k přehodnocení původního rozhodnutí, nebo aby dosáhla odstoupení samotného Barnayho. Městské zastupitelstvo se pod tlakem veřejnosti postavilo za ředitele divadla.

Přes veškerou snahu městské rady, nestačily uvolněné peníze na vedení a chod Městského divadla v Liberci. Proto se posílaly různé invence na Ministerstvo školství a osvěty, na kterém se libereckého divadla zastával a snažil se mu všelijak pomoci sekční šéf, spisovatel Jaroslav Kvapil. Spolu s Kostkou 17. prosince 1937 navštívil městský radní Scherl prezidenta Beneše, aby společně prodiskutovali otázku budoucnosti divadla. Beneš ubezpečil zástupce Liberce, že má zájem na tom, aby se oba dva národy tohoto státu poznávali skrze jejich umění a ujistil je, že ještě tento rok bude libereckému divadlu dán mimořádný příspěvek ze státních prostředků 200 tisíc korun. Ze svého osobního fondu se rozhodl Beneš vydat 50 tisíc korun na podporu českých představeních⁴².

Prezident přislíbil během návštěvy Liberce loňského roku přijetí usnesení o menšinové politice, které vláda schválila 18. 2. 1937 a poslanecká sněmovna ho potvrdila počátkem prosince 1937. Šlo o to, že německým oblastem

⁴² Karpáš, R. a kol : Kniha o Liberci. Liberec 1996, s. 325

měla být poskytnuta hospodářská pomoc, zlepšena zdravotní situace a podle národnostního klíče mělo dojít k úpravám ve složení správního aparátu. Týkalo se to především poměru mezi počtem českých a německých úředníků. Německá menšina měla dále získat také podporu na kulturní akce. V této době mělo město Liberec 1205 obecních zaměstnanců, z toho pouze sedm Čechů. Carl Kostka uvedl jménem německých aktivistických stran, že dohodu považují za začátek spolupráce a míru v Sudetech. Za velmi uspokojující považoval i ten fakt, že politické strany, až na naprosté radikály, se hlásí k vládnímu usnesení o menšinové politice. Pokud se mluvilo o radikálních stranách, měla se v sudetoněmecké oblasti na mysli hlavně Henleinova SdP. SdP dělala vše, aby k této dohodě nikdy nedošlo. Liberecký radní, křesťanský sociál Anton Richter se ještě v této době vyslovil pro docílení vyrovnání mezi Čechy a Němci, o které se usilovalo po staletí. Podle Richtera mělo být k užitku společné vlasti i v zájmu světového míru. O dva měsíce později již zastává názor Sudetendeutsche Partei. Jan Kögler v souvislosti se situací vzniklou okolo otázky menšinového vyrovnání prohlásil, že věří německým aktivistům, ale nevěří Němcům sdruženým okolo Konráda Henleina a varuje před jakoukoliv spoluprací s nimi.

14. září 1937 zemřel první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk a Kostka při této smutné okolnosti promluvil 16. září 1937 na schůzi městské rady a poté i na smutečním zasedání městského zastupitelstva. Mluvil o nezapomenutelných činech a působení na

československou i zahraniční politickou scénu. Tím se jistým způsobem snažil vyjádřit obdiv a úctu k Masarykovi.

Rok 1938 byl plný vášně, zloby a neměla by se opomíjet národnostní nevraživost, panující mezi Němci a Čechy už i na parlamentní půdě.

Zástupci všech českých politických směrů na Liberecku se počátkem roku 1938 sjednotili a vytvořili společný okresní výbor státoprvních stran – spojily se občanské strany lidová, republikánská, živnostenská i Národní sjednocení se socialistickým proudem, zastoupeným sociální demokracií a národními socialisty. Výbor žádal v dopise premiérovi, předsedovi parlamentu, ministrovi vnitra a dalším z 2. února 1938 podporu pohraničí občanů z vnitrozemí, žádal přijímání českých občanů do státních úřadů a varoval před ukvapeným jednáním s henleinovci.

Adolf Hitler prohlásil 20. února 1938, že se Německo staví za československé Němce. Bude podporovat jejich požadavky, jelikož mezi zájmy nacistického Německa patří ochrana příslušníků národa, kteří nejsou schopni si sami zabezpečit právo obecní, lidské a světové názorové svobody. Tuto část projevu odmítl 4. března 1938 ve vládním prohlášení Hodža jako vměšování se do vnitřních záležitostí státu. Za DDFP i Svaz německých dělníků zaujal k jeho projevu v senátu 9. 3. 1938 své stanovisko Kostka. Souhlasil s tím, že vedoucí představitelé Československa trvale a s nasazením všech sil usilují o zajištění míru v Evropě. Řekl také „*My jsme dnes po dvaceti letech přesvědčení, porovnáme-li náš život s životem menšin v jiných státech, že Němci v Československu utlačováni*

nejsou a že se nám po stránce národnostní vede mnohem lépe než Němcům v Tyrolech, Itálii, Polsku, Maďarsku nebo Jugoslávii.⁴³“ Odmítl všechny snahy o změnu hranic i sudetoněmeckého území, což podle něj šlo provést pouze jediným způsobem – válkou. Na adresu rozvracečů republiky dodal „*Jestliže chcete válku, jsme vašimi neúprosnými a nesmiřitelnými nepřáteli.*“⁴⁴ Kostka projevil při souhlasu s Hodžou odvalu, protože si dovolil silně kritizovat henleinovce a jejich politický názor, i když žil v Liberci - v Panské ulici 15 - ve městě, které považovali za pevnost svého názoru. V březnu 1938 odmítla Německá svobodomyslná strana, stále byl vedoucí osobností Carl Kostka, vstoupit do Sudetendeutsche Partei. Politický aktivismus si zachovala i německá sociální demokracie.

Kostka se stal terčem ostrých útoků, dokonce ho přímo v senátě napadl lounský zástupce Sudetendeutsche Partei Emil Enhuber. Již v kapitole, zabývající se Kostkovou činností v senátu, je zmínka o řeči senátora Enhubera, která vyvolala v Liberci vlnu nevole. Otázku zveřejnění výtahu z Enhuberova projevu v Prager Tagblatt a jeho obsahu nadhodil na devatenáctém zasedání městské rady 17. března 1938 radní Peuker, jenž se zastával Kostky a tvrdil, že se starosta vždy řídil svědomitě zájmy města. Hospodářské úkoly vždy řešil a zpracovával jako pravý hospodářský politik. Na zasedání se na Kostkovu obranu vyslovili i další radní. Radní Lüftner především zdůraznil, že starosta musel řešit těžší případy a problémy než jeho předchůdce Bayer.

⁴³ Karpaš, R. a kol.: Kniha o Liberci. Liberec 1996, s. 350 – 351.

⁴⁴ Karpaš, R. a kol.: Kniha o Liberci. Liberec 1996, s.351.

Snažil se každému obyvatele přiřknout jeho práva. Radní Hawel při této příležitosti podtrhl fakt, že Kostka v senátu dokázal své vyznání demokracie a v tomto smyslu pokračoval i radní Kögler. Ten ujistil všechny přítomné, že se starosta pevně držel demokratických zásad. Další radní Bartsch a Fiebich si starosty vážili a zdůrazňovali jeho politický postoj. Fiebich doslova řekl následující: „*Unser Bürgermeister ist Demokrat durch und durch.*“ Vicestarosta Biegel upozornil radu i na skutečnost, že Kostka neprohýřil za celou dobu ani haléř z městské pokladny. Po těchto slovech uznání se slova ujal dojatý Kostka. Zprvu všem zúčastněným děkoval za jejich krásná slova důvěry, jenž jsou v jeho věku jistým zadostiučiněním. Poté zmínil, jak by bylo pro společnou vlast Němců a Čechů nebezpečné, kdyby mezi nimi došlo k násilnému střetu⁴⁵. O jednání městské rady informoval i Ještědský obzor, který 24. března 1938 otiskl krátký článek *Projev důvěry senátoru Kostkovi*, v němž byly nejdůležitější sdělení⁴⁶.

Henleinovci tvrdili, že osobně podporoval počesťování města a hlásal svobodozедnářské názory. Již na podzim r. 1929 čelil Kostka kritice svých svobodozедnářských názorů, protože se blahopřání od liberecké zednářské lóže dostalo do nesprávných rukou. Lug ve své knize *Heimatkunde des Bezirkes Reichenberg* napsal o Kostkovi

⁴⁵ Bericht über die 19. Sitzung des Stadtrates am 17.3. 1938.

⁴⁶ Projev důvěry senátoru Kostkovi. In: Ještědský obzor. Deník čs. soc. demokrat. strany dělnické pro severní obvod IV. župy, roč. XXXI, č. 12, 24. 3. 1938, s. 2

následující: „Da jedoch Kostka persönlich die Tschechisierung nicht hemmte, sondern eher förderte und seine freimaurerische Gesinnung offen an den Tag legte, verlor er den Rückhalt in der Bevölkerung und musste noch vor den Gemeinwahlen einen vorgeschützten Krankenurlaub antreten, ...“

Výpady ani nepravdivá obvinění proti osobě starosty neustaly, spíše více zesílily. Byl napadán nejen slovně, ale i tiskem. Český tisk, respektive Hlasy od Ještěda, časopis pro národní a hospodářské zájmy, napsal 25. března 1938, že v Liberci kolují prozatím nepravdivé zvěsti o rezignaci libereckého starosty a také ředitele městského divadla Barnaye⁴⁷.

Jednání henleinovců by se dalo nazvat snahou zničit německého aktivistického starostu všemi možnými prostředky. Neštíteli se napadat Kostkovu rodinu nebo kritizovat jeho dosavadní úsilí. Dokonce šli tak daleko, že ho začali zesměšňovat na městských schůzích.

Po anexi Rakouska 12. března 1938 se na radnici změnilo složení, nastal hromadný přestup Němců na stranu henleinovců. Kostka tím pádem ztratil podporu dosavadních německých aktivistických politiků a také nedokázal čelit takovému psychickému náporu. 4. dubna 1938 nastoupil zdravotní dovolenou, ze které se do svého úřadu nevrátil. Ještědský obzor napsal o důvodech odchodu starosty na

⁴⁷ Šrýtr, K.: V aktivistické merendě nastalo odmaskování. In: Hlasy od Ještěda. Časopis pro národní a hospodářské zájmy, roč. II., č. 12, 25.3.1938, s.1.

zdravotní dovolenou, že se Kostka nervově zhroutil po urážlivých a výhružných akcích SdP⁴⁸.

Oficiálně odstoupil liberecký starosta 8. července 1938, kdy byl novým starostou zvolen Eduard Rohn. *Reichenberger Zeitung* se k vzniklé situaci vyjádřily ve smyslu, že Kostka sám dobrovolně navrhl 23. května odstoupení celé městské rady. Kostka byl k ukončení politické činnosti donucen nezvratnou situací, která pronikla do všech sfér lidského života a ovlivňovala nebo fascinovala většinu Němců na území Československé republiky. Kostkovy úřední úkoly převzal a do nastoupení nové městské rady, po obecních volbách, vedl městské záležitosti zástupce starosty Anton Richter.

Na poslední schůzi starého zastupitelstva vystoupil s referátem finanční referent Scherl, který vyvrátil lživá tvrzení SdP o špatném hospodářství města. Naopak s čistým zůstatkem obce za rok 1937, který činil necelých 170 milionů korun, patřil Liberec k nejbohatším městům republiky. Po provedení účetních revizí došel vrchní rada zemského úřadu Dr. Fiala k přesvědčení, že finanční hospodaření Liberce je vzorné. Scherl neopomenul připomenout, že za takový výsledek a rozvoj města by se mělo v první řadě poděkovat odstupujícímu starostovi města, který měl vždy na zřeteli prosperitu Liberce. Díky jeho rozhledu, obětavému přičinění stejně jako

⁴⁸ Krise bývalých aktivistů. In: Ještědský obzor. Deník čs. soc. demokrat. strany dělnické pro severní obvod IV. župy, roč. XXXI., č. 16, 21. 4. 1938, s. 1

schopnostem, dopomohl Kostka městu k takovému rozkvětu⁴⁹.

Carl Kostka se stáhl z politického života a 1. října 1938 se v Liberci odhlásil. Odstěhoval se do Prahy, kde bydlel v Žatecké ulici 22. V Praze přečkal i druhou světovou válku.

Henleinovci nedali Kostkovi pokoj ani poté, co odešel z Liberce. V březnu 1939 na základě žádosti vládního prezidenta v Ústí nad Labem požádala státní policie nového starostu Liberce Eduarda Rohna, aby se vyjádřil k osobě Kostky a jeho aktivitám. Rohn odeslal zprávu státní policii 29. července 1939.

Tato zpráva obsahovala přesnou částku, kterou si nechal Kostka vyplatit z městské pokladny bez udání účelu a z nadace *Franz Freiherr von Liebig'sche Stiftung*. Kostka podle Rohna Liberci dluží částku 63.350 korun, což bylo 7.602 říšských marek. Kromě finanční stránky se Rohn vyjadřuje i o Kostkově politické angažovanosti, jak Kostka vystupoval proti SdP a nemohl mu odpustit obsah řeči z 9. března 1938, ve které se Kostka příznivě vyjádřil o životní situaci Němců žijících v Československu, ve srovnání s německými menšinami v Maďarsku, Polsku atd. Byla zde také připomenuta otázka libereckého divadla a ředitele Barnaye, dále pak prodej tří obrazů od Leibla z městské galerie. Neopomenul ani podotknout, že Kostka požadoval mezinárodní snahy proti nacistickému Německu,

⁴⁹ Kögler: Staří odcházejí, noví nastupují. In: Hlasy od Ještěda. Časopis pro národní a hospodářské zájmy, roč.II., č. 25, 15.7. 1938, s. 3.

že prý u obsazování míst upřednostňoval židy a městské úředníky – náležející k SdP – vystrnadil. Rohn zaslal zprávu nejen státní policii, ale i komoře, a přiložil k ní Kostkovy osobní údaje. Na základě tohoto vyjádření zavedla komora proti Kostkovi šetření, ve kterém měli její úředníci přezkoumat oprávněnost vyplácení jeho penze. Od zahájení trestního řízení se komora distancovala, podle zástupců komory by trestní oznámení pro zneužití úřední pravomoci měl podat starosta Rohn, který se v celé záležitosti osobně angažoval, dotazoval se státní policie a podrobně informoval komoru.

Sám Kostka reagoval na vyjádření starosty Rohna i zprávu krajského vedoucího NSDAP dopisem z října 1940, ve kterém se snažil objasnit proti němu vznesené a nepravdivé obvinění. Vyjádřil se i k otázce působení v senátu, osobě ředitele divadla Barnaye a jeho postoje ke Konrádu Henleinovi, komunistické straně a členům DNSAP, kteří po zákazu strany odešli z městských funkcí. Rohn změnil na Kostku názor a doporučil mu, aby uhradil chybějící částku, nebo bude nucen na něj podat trestní oznámení pro zneužití úřední moci a podniknout v této záležitosti náležité kroky. Kostka neváhal a 1. prosince 1940 odpověděl Rohnovi dopisem, že je připraven zaplatit 7.602 říšských marek. Podle Kostky měla být částka převedena na město z příjmů, jemu vyplácených Průmyslovou a obchodní komorou v Liberci. Proto Rohn seznámil komoru s Kostkovým rozhodnutím. Komora ale nemohla vyplatit částku městu okamžitě, neboť ještě nebylo ukončeno prošetřování Kostky. Oznámila, že

pokud bude Kostkovi příjem ponechán, nevidí v takovém řešení žádný problém. Průmyslová a obchodní komora poukázala celou částku se souhlasem Kostky městu koncem září 1941, a tak se celá záležitost vyřešila.

Kostka zemřel v Praze 23. července 1957, ve věku 87 let.

Závěr

Carl Kostka byl člověkem vzdělaným a cílevědomým. Do společenského života se zapojil už na studiích v Praze. Svému povolání právníka se věnoval jen krátce, raději zvolil práci v Obchodní a živnostenské komoře v Liberci. Zajímal se o politiku a roku 1919 se zapojil do aktivního politického života. Pro Obchodní a živnostenskou komoru pracoval až do konce roku 1929.

Starostou města Liberec byl zvolen v květnu 1929. Kostka byl v čele správy Liberce 9 let. Tato doba nebyla pro ekonomiku příznivá. Nikdo však nemůže Kostkovi upřít zásluhu na stavebním, kulturním a ekonomickém rozvoji města. Dokázal provést Liberec obdobím ekonomické krize a zabezpečit obyvatele.

Liberec konce dvacátých let a během let třicátých minulého století byl městem především německým, obchodním a společenským. Městská rada rozhodla o stavbě mnoha důležitých obecních komunikací, komunikací mezi městy, dokonce i v Německu, o výstavbě kanalizace, o rozšíření městského vodovodu, o stavbě chirurgického oddělení liberecké nemocnice, letiště v Růžodole I, lanové dráhy na Ještěd. Na její popud byl také založen ústav pro vzdělávání porodních asistentek. Živnostenská pokračovací škola získala novou budovu a byly zřízeny dvě české školy - jedna byla v Horním Růžodole a druhá v Komenského ulici. U jejichž vzniku stál právě liberecký starosta, který podporoval českou menšinu.

Starosta zůstal věrný i tradici Libereckých veletrhů, které přilákaly do Liberce každoročně spousty návštěvníků z celého světa, aby shlédli výrobky a nové vymoženosti mnoha různých hospodářských odvětví.

V Liberci se konala řada oslav spolků, oslav u příležitosti významných dnů, kulturních akcí – například v únoru 1932 proběhl pod záštitou starosty, v Reichenberger Hofe koncert k založení místní skupiny spadající pod Salzburger – Mozart – Gemeinde, kde byly návštěvníkům předvedeny některé skladby z děl Wolfganga Amadea Mozarta. Městské divadlo nehrálo pouze díla německých autorů, ale i nastudovaná díla českých spisovatelů a dramatiků. Kostka se postaral o to, aby se v Městském divadle nedostali do vedení henleinovci. Tím si je proti sobě ještě více popudil.

Z dnešního pohledu patřilo Kostkovo funkční období přes nepříznivou dobu hospodářské krize a nástupu nacismu mezi nejúspěšnější v česko-německých vztazích. Přispěly k tomu především pozitivně projevující se jazyková vládní nařízení z roku 1926 pro zemská a obecní zastupitelstva. V obcích se užívala tzv. jednací řeč – obdoba řeči státní – ve které úřadovala obec uvnitř i navenek. Jednací řeč nebyla stanovena státem a lišila se případ od případu, záleželo na obecním zastupitelstvu. Příspěvky učiněné v obou jazycích musely být předkládány do státní řeči i tehdy, pokud o to požádal pouze jeden člen samosprávného orgánu. Městské zastupitelstvo odsouhlasilo právě na zmíněném právním základě o tři roky později, r. 1929, předkládání referátů a příspěvků v obou jazycích. Kostka

přiznal na 110. schůzi poslanecké sněmovny r. 1921, že trochu česky rozumí. Aby však důkladně porozuměl projednávané látce, jak v parlamentu, používá raději německé překlady.

Vedle sebe existovalo německé a české školství. Vyskytovaly se dvě kultury, které se navzájem prolínaly a ovlivňovaly, působily na obyvatele Liberce. Ti dokázali žít vedle sebe bez větších svárů a potyček do doby, než se část sudetských Němců postavila na stranu Konráda Henleina, ovlivněného říšskou politikou. Henleinovci dokázali zničit snahu o spolupráci. Svým bezohledným jednáním se jim podařilo vyštvtat starostu z Liberce.

Seznam pramenů a literatury

1. archivní fondy

SOkA Liberec:

AML, Gd. IV.díl:

Senátor K. Kostka, starosta v Lbc – finance radnice –
zápisy z jednání a usnesení o dlužných částkách 1935- 1941,
inv. č. 2110, sign. 80, karton č. 791

Protokoly ze zasedání městské rady 1929, inv. č. 26

Protokoly ze zasedání městské rady 1930, inv. č. 27

Protokoly ze zasedání městské rady 1931, inv. č. 28

Protokoly ze zasedání městské rady 1932, inv. č. 29

Protokoly ze zasedání městské rady 1933, inv. č. 30

Protokoly ze zasedání městské rady 1934, inv. č. 31

Protokoly ze zasedání městské rady 1935, inv. č. 32

Protokoly ze zasedání městské rady 1936, inv. č. 33

Protokoly ze zasedání městské rady 1937, I. díl, inv. č. 34

Protokoly ze zasedání městské rady 1937, II. díl, inv. č. 35

Protokoly ze zasedání městské rady 1938, inv. č. 36

Důvěrné zápisy z obecního zastupitelstva 1927 – 1930,
inv. č. 52

Důvěrné zápisy z obecního zastupitelstva 1931- 1935,
inv. č. 53

Kronika města Liberce VI., 1926 – 1930

Kronika města Liberce VII., 1931 – 1936

Kronika města Liberce VIII., 1937 – 1940

Inventář IV. fondu evidence obyvatel 1820 – 1938, inv. č.
212 b, karton č. NE 195

fond OŽK:

Osobní spisy zaměstnanců Kle – Ko, 1851 – 1948, inv. č.
2880, karton č. 1359

2. dobový tisk

Von der Deutsch-demokratischen Freiheitspartei, über
Wahlversammlung in Reichenberg 9.4.1920. In:
Reichenberger Zeitung. 61. Jhg., Nr. 87, 10. 4. 1920, S. 2

Der Brünner demokratische Parteitag und die Kriegsanleihe.
Die Förderung nach voller Einlösung. In: Reichenberger
Zeitung. 61. Jhg., Beilage zu Nr. 157, 6. 7. 1920, S. 2

Die Kriegsanleihe Tagung. In: Reichenberger Zeitung.
61. Jhg., Nr. 163, S. 2

Wieder eine bürgerliche Mehrheit in der Reichenberger
Stadtvertretung. In: Reichenberger Zeitung. 70. Jhg.,
Beilage zu Nr. 102, 29. 4. 1929, S. 1

Bürgermeisterwahl in Reichenberg. In: Reichenberger
Zeitung. 70. Jhg., Beilage zu Nr. 117, S. 1

Zehn Jahre Allgemeiner Deutscher Textilverband. In:
Reichenberger Zeitung. 70. Jhg., Beilage zu Nr. 124, 27. 5.
1929, S. 4

Zehn Jahre Deutscher Fußballklub Reichenberg.
Bürgermeister Kostka bekennt sich zum Sport. In:
Reichenberger Zeitung. 70. Jhg., Beilage zu Nr. 124, 27. 5.
1929, S. 5

C. Kostka: Zehn Jahre Reichenberger Messe. In:
Reichenberger Zeitung. 70. Jhg., Nr. 193, 17. 8. 1929, S. 1

Die Eröffnung der Reichenberger Messe. In.: Messe-Anzeiger der Reichenberger Zeitung. Nr. 2, 18.8. 1929, S. 1
Handels- und Gewerbekammer in Reichenberg. In: Reichenberger Zeitung. 70. Jhg., Beilage zu Nr. 288, 6. 12. 1929, S. 2

Der Saatsfeiertag in Reichenberg. In: Reichenberger Zeitung. 74. Jhg., Nr. 253, 28.10. 1933, S. 3 – 4

Zu Ende denken! Senator Kostka zur „Sudetendeutschen Heimatfront“. In: Reichenberger Zeitung. 74. Jhg., 14. 11. 1933, S. 1

Senator Kostka in Schlesien. In: Reichenberger Zeitung. 74. Jhg., Beilage zu Nr. 279, 28. 11. 1933, S. 1

Fast ein Siebtel der gesamten Staatseinkommen zur Bekämpfung der Arbeitslosigkeit. In: Reichenberger Zeitung. 74. Jhg., Nr. 299, 22. 12. 1933, S. 1 – 2

Porady o hospodářském oživení liberecké oblasti. In: Ještědský obzor. Deník čs. soc. demokrat. strany dělnické pro severní obvod IV. župy, roč. 1935, č. 9, 28. 2. 1935, s. 1

Der Sudetendeutscher Wahlblock. In: Reichenberger Zeitung. 76. Jhg., Nr. 104, 4. 5. 1935, S. 3

Die Sudetendeutsche Wahlbewegung. Eine Wahlrede des Bürgermeisters Kostka. In: Reichenberger Zeitung. 76. Jhg., Nr. 110, 11. 5. 1935, S. 2

Der Willkommengruß des Bürgermeisters: Glaube für Glaube, Gleichheit für Gleichheit, Treue für Treue! In: Reichenberger Zeitung. 77. Jhg., Beilage zu Nr. 194, 19.8. 1936, S. 1 – 2

Staatspräsident Dr. Beneš in Reichenberg. In: Reichenberger Tagesbote. 8. Jhg., Nr. 228, 19. 8. 1936, S. 1 – 2

Projev základní i zásadní. In: Ještědský obzor. Deník čs. soc. demokrat. strany dělnické pro severní obvod IV. župy, roč. 1936, č. 34, 27. 8. 1936, s. 1

Projev presidenta republiky v Liberci. In: Ještědský obzor. Deník čs. soc. demokrat. strany dělnické pro severní obvod IV. župy, roč. 1936, č. 34, 27. 8. 1936, s. 1 - 3

Projev důvěry senátoru Kostkovi. In: Ještědský obzor. Deník čs. soc. demokrat. strany dělnické pro severní obvod IV. župy, roč. XXXI., č. 12, 24. 3. 1938, s. 2

Krise bývalých aktivistů. In: Ještědský obzor. Deník čs. soc. demokrat. strany dělnické pro severní obvod IV. župy, roč. XXXI., č. 16, 21. 4. 1938, s. 1

K. Šrýtr: V aktivistické merendě nastalo odmaskování. In: Hlasy od Ještěda. Časopis pro národní a hospodářské zájmy, roč. II., č. 12, s. 1

Kögler: Staří odcházejí, noví nastupují. In: Hlasy od Ještěda. Časopis pro národní a hospodářské zájmy, roč. II., č. 25, s. 3

3. dobové publikace

Die Handels-und Gewerbekammer in Reichenberg 1851 – 1901. Reichenberg 1902

Hantschel, F.: Heimatkunde des politischen Bezirkes B. Leipa. B. Leipa 1911

Kostka, C.: Organisierung der Statistik über Lebensmittelpreisen. Reichenberg 1911

Kostka, C.: Nordböhmen. Reichenberg (?)

Kostka, C.: Die Heimarbeit in der Hohlglasindustrie Nordböhmens. Reichenberg 19(?)

Liebig, Th.: Obchodní a živnostenská komora v Liberci. Přehled jejího oboru působnosti a jejích zařízení. Liberec 1938

Lug, V.: Die Stadt Reichenberg im Weltkriege. Reichenberg 1930

Lug, V.: Heimatkunde des Bezirkes Reichenberg. IV. Heft. Reichenberg 1938

Wertheimer, Fr.: Von deutschen Parteien und Parteiführen im Ausland. Berlin 1927

Jahrbuch und Wohnungsanzeiger der Stadt Reichenberg für das Jahr 1921. Reichenberg 1920

Jahrbuch und Wohnungsanzeiger der Stadt Reichenberg für das Jahr 1922. Reichenberg 1921

Jahrbuch und Wohnungsanzeiger der Stadt Reichenberg für das Jahr 1923. Reichenberg 1922

Jahrbuch und Wohnungsanzeiger der Stadt Reichenberg für das Jahr 1924. Reichenberg 1923

Jahrbuch und Wohnungsanzeiger der Stadt Reichenberg für das Jahr 1925. Reichenberg 1924

Jahrbuch und Wohnungsanzeiger der Stadt Reichenberg für das Jahr 1926. Reichenberg 1925

Jahrbuch und Wohnungsanzeiger der Stadt Reichenberg für das Jahr 1927. Reichenberg 1926

Jahrbuch und Wohnungsanzeiger der Stadt Reichenberg für das Jahr 1928. Reichenberg 1927

Jahrbuch und Wohnungsanzeiger der Stadt Reichenberg für das Jahr 1929. Reichenberg 1928

Jahrbuch und Wohnungsanzeiger der Stadt Reichenberg für
das Jahr 1930. Reichenberg 1929

Jahrbuch und Wohnungsanzeiger der Stadt Reichenberg für
das Jahr 1931. Reichenberg 1930

Jahrbuch und Wohnungsanzeiger der Stadt Reichenberg für
das Jahr 1932. Reichenberg 1931

Jahrbuch und Wohnungsanzeiger der Stadt Reichenberg für
das Jahr 1933. Reichenberg 1932

Jahrbuch und Wohnungsanzeiger der Stadt Reichenberg für
das Jahr 1934. Reichenberg 1933

Jahrbuch und Wohnungsanzeiger der Stadt Reichenberg für
das Jahr 1935. Reichenberg 1934

Jahrbuch und Wohnungsanzeiger der Stadt Reichenberg für
das Jahr 1936. Reichenberg 1935

Jahrbuch und Wohnungsanzeiger der Stadt Reichenberg für
das Jahr 1937. Reichenberg 1936

Sitzungs-protokolle der Reichenberger Handels-und
Gewerbekammer vom Jahre 1896. Reichenberg 1897

Sitzungs-protokolle der Reichenberger Handels-und
Gewerbekammer vom Jahre 1915. Reichenberg 1916

Sitzungs-protokolle der Reichenberger Handels-und
Gewerbekammer vom Jahre 1916. Reichenberg 1917

Sitzungs-protokolle der Reichenberger Handels-und
Gewerbekammer vom Jahre 1917. Reichenberg 1918

Sitzungs-protokolle der Reichenberger Handels-und
Gewerbekammer vom Jahre 1918. Reichenberg 1919

Sitzungs-protokolle der Reichenberger Handels-und
Gewerbekammer vom Jahre 1920. Reichenberg 1921

Sitzungs-protokolle der Reichenberger Handels-und
Gewerbekammer vom Jahre 1921. Reichenberg 1922

Sitzungs-protokolle der Reichenberger Handels-und
Gewerbekammer vom Jahre 1926. Reichenberg 1927

Sitzungs-protokolle der Reichenberger Handels-und
Gewerbekammer vom Jahre 1927. Reichenberg 1928

Sitzungs-protokolle der Reichenberger Handels-und
Gewerbekammer vom Jahre 1930. Reichenberg 1931

5. dokumenty

<http://www.parliament.cz/docs> , 21. 4. 2003

6. tisk

Brunclík, Zd.: Koncepti řešení česko-německých vztahů
chtěl před šedesáti lety představit v Liberci prezident
Beneš. In: Liberecký den, roč. 4., č. 193, 19. 8. 1996, s. 7

7. literatura

Bílková, L. a kol: Liberecká radnice. Liberec 1993

Biographisches Lexikon zur Geschichte der böhmischen
Länder. Band II. I-M. Herausgaben von Heribert Sturm,
München 1984

Broklová, E.: Politická kultura německých aktivistických
stran v Československu v letech 1918-1938. Praha 1999

Brunclík, Zd.-Vinklát, P.D.: 150 let Hospodářské komory
v Liberci (1851-2001). Liberec 2000

César, J.-Černý, B.: Politika německých buržoazních stran
v Československu v letech 1918-1938. Díl I. (1918-1929).
Praha 1962

César, J.-Černý, B.: Politika německých buržoazních stran v Československu v letech 1918-1938. Díl II. (1930-1938). Praha 1962

Čechurová, J.: Čeští svobodní zednáři ve XX. století. Praha 2002

Harna, J. - Fišer, R.: Dějiny českých zemí II. Praha 1998

Kárník, Zd.: České země v éře První republiky (1918-1938. Díl druhý, Československo a České země v krizi a v ohrožení (1930-1935). Praha 2002

Kárník, Zd.: České země v éře První republiky (1918-1938. Díl třetí, O přežití a o život (1936-1938). Praha 2003

Karpaš, R. a kol.: Kniha o Liberci. Liberec 1996

Karpaš, R. a kol.: Stalo se na severu Čech 1900-2000. Liberec 2001

Karpašová, M.: Návštěva prezidenta ČSR dr. E. Beneše v Liberci 1936. In: České země a Československo v Evropě XIX. a XX. století, 1997, s. 317-321

Kolář, Fr. Politická elita meziválečného Československa. Kdo byl kdo 1918-1938. Praha 1998

Kříček, V.-Trojanová, K.: Malé dějiny knihovny. Pamětní list. Liberec 1994

Kural, V.: Konflikt místo společenství? Češi a Němci v československém státě (1918-1938). Praha 1993

Kvaček, R.: Historie jednoho roku. Praha 1976

Marek, P. a kol.: Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861-1998. Olomouc 2000

Míšková, A.: Vývoj německých libereckých vědeckých a vlastivědných institucí a jejich archivních fondů (1925-

1945). In: Sborník Severočeského muzea, Historia 11, 1993, s. 33-46

Pfaff, I.: K protifašistickému hnutí na Liberecku v létě 1938. In: Sborník Severočeského muzea, Historia 5, 1966, s. 185-233

Procházka, J.: Kulturní pracovníci Liberecka v boji proti henleinovskému fašismu. (O protifašistické konferenci německých kulturních pracovníků v Liberci v březnu 1936). In: Sborník Severočeského muzea, Historia 5, 1966, s.235-251

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Carl Kostka

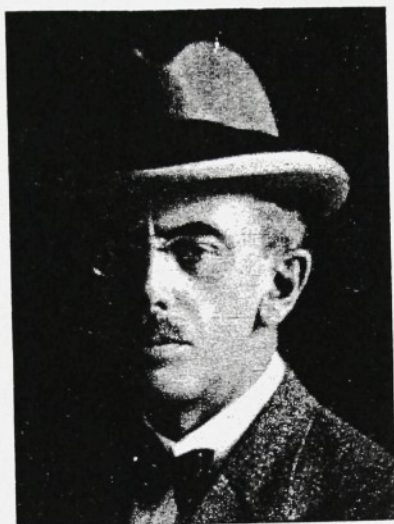
Příloha č. 2 – Kostka vítá prezidenta Beneše v Liberci,
19. 8. 1936

Příloha č. 3 – Kostka a Beneš před libereckým divadlem

Příloha č. 4 – Kostkův dopis starostovi Rohnovi ohledně
uhrazení dlužní částky

Příloha č. 1

Carl Kostka

Příloha č. 2

Kostka vítá prezidenta Beneše v Liberci 19. srpna 1936.

Příloha č. 3

Kostka a Beneš před libereckým divadlem

Příloha č. 4

Kostkův dopis starostovi Rohnovi ohledně uhrazení dlužní částky.

Kostka
Land. u. Handelskammer
Reichenberg i. R.

An Herrn Oberbürgermeister Herrn Reichenberg

In fortsetzung Ihrer Inschrift vom 26. 11. 1940 zu
80/35 teile ich mit, daß ich mit Rücksicht auf meine
finanzielle Notlage zur Vornahme von Weiterungen
bereit bin, die beiden angegebenen Beträge n. z.
5982 R. M. = 49.850 K mit 1620 R. M. = 13.500 K der
Stadt Reichenberg eins den mir bei den Gewerbesteuer-
beiträgen Reichenberg zugesprochenen Sponsen,
beiträgen zu zahlen. Im übrigen gebe ich meinen
Forderungen vom 21. Oktober. i. J. nicht nach.
Insbesondere nicht die Gewerbesteuer-
beiträge Reichenberg.

Sehr Eilend!

Dag 1. Dezember 1940.
XIX Jg. v. Saazokr. 22

Kostka
Der Oberbürgermeister
in Reichenberg, Sudeten
Eing. 4 DEZ 1940